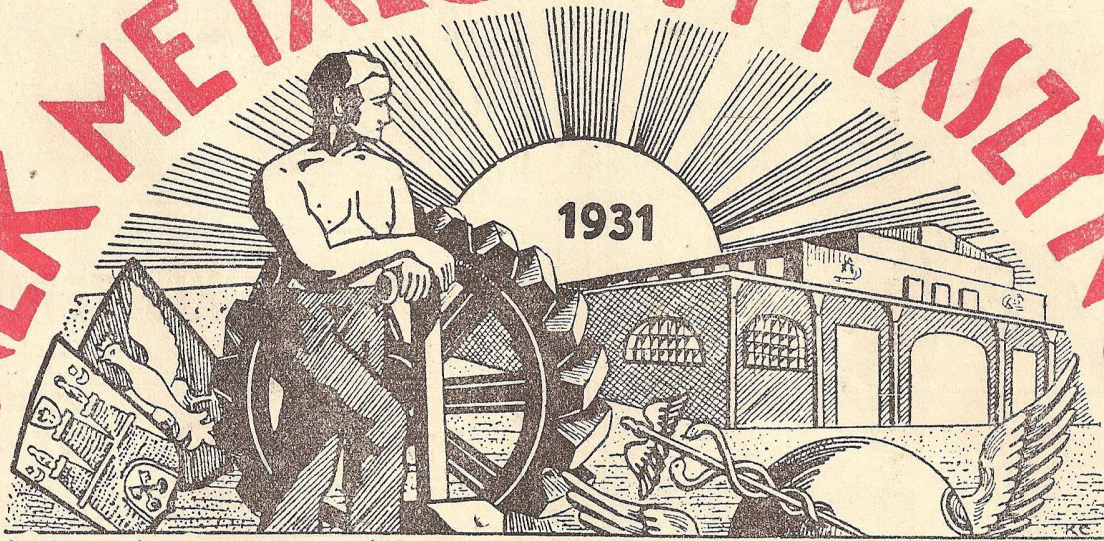
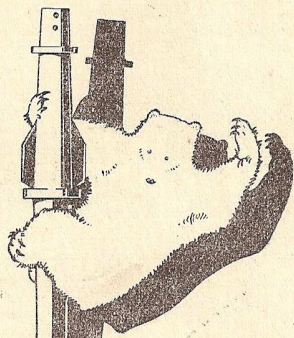

RYNEK METALOWY; MASZYNOY

Le Marché des Métaux et des Machines. = Der Metall u. Maschinen Markt.

Poznań - Warszawa - Gdańsk - Katowice, 10 grudnia 1931

**STARA
RA
CHOWICE**
DAJA
OSIE
STAŁOWE

**PIERWSZO
RZĘDNEJ
WARTO
SCI**

10257

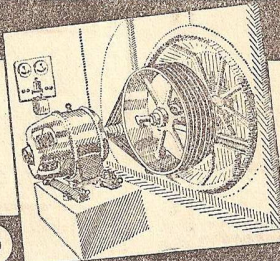
A. ZWIERZCHOWSKI i S-KA
POZNAŃ, PODGÓRNA 10a
Adres telegr.: „Linodrut“. Telefon nr. 4007
FABRYKA W CZERWONAKU
PRZEDSTAWICIELE

w Gdańsku (Oliwa): Eugen Petrusch
w Gdyni: Artur Czerniawski, Szosa Gdańska
(dom Maulera)
w Katowicach: J. N. Zwierzchowski, ulica
Kochanowskiego 4.

Poleca własne wyroby ze staranną obsługą:
LINY konopne, wszelkie wyroby powroźnicze.
SZNURY, szpagaty, sieci do ryb, sieci do gry
i sportów.
LINY druciane, żelazne i stalowe, specjalnie liny
do pługów parowych, liny miedziane do gro-
mochronów i inne.
DRUTY żelazne cienkie do 0,1 mm, druty kol-
czaste.
SIATKI czworokątne surowe i ocynkowane.
SIATKI sześciokątne w ogniu ocynkowane.
TKANINY metalowe surowe, lakierowane, ocyn-
kowane, miedziane, mosiężne i t. p. 10201

NAPĘDY Z PASEM

DLA PEWNEJ PRZENOŚNI
PRZY BARDZO MAŁEJ ODLEGŁOŚCI OSI
MAŁYCH I WĄSKICH KOŁACH PASOWYCH
I DUŻEJ PRZEKŁADNI

BENN BIELSKO

KLINOWYM

NIEBIESKI PAS KLINOWY BENN-FLENDER
Z MOCNYCH WŁÓKIEN OTOCZONY OCHRONNĄ
I ELASTYCZNĄ WARSTWĄ GUMOWĄ ZAPEWNIĄ
ZUPEŁNIE CICHĄ PRZENOŚNIĄ BEZ POŚLIZGU.
PORADY BEZPŁATNIE PRZEZ.

**FABRYKA
NOWOCZESNYCH PĘDNI**

ARAMA Maszyny
wysokiej dokładności
oszczędzają czas
i koszty

10097

Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza
Waldemar Krusche i S-ka
Pabjanice

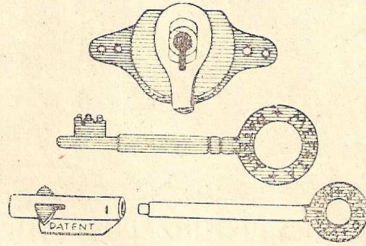
TOCZNIĄ GDANSKA
Tel. Gdańsk 23441

Blachy Siłowe i Dziurkowane
z wszelkich rodzajów materiałów

10250

Bezpieczniki do zamków

w pierwszo-
rzednym
wykonaniu

Cena
bezkonkurencyjna
Poleca

Mech. Fabryka Zamków „MEFAZA”
Leszno, Rynek 26/27 (Wlkp.) 10258

**FABRYKA SZYLDÓW METALOWYCH
i STEPLI
H. RAUSCH-TORUN**
UL. MOSTOWA 16 TEL. 1409
ZAŁ. 1902
ZAKŁAD RYTOWNICZY.

9206

Med. bronz. RWK. Poznań 1929

ZAJĘCIEM
w WARSZAWIE
w KRAKOWIE
w KATOWICACH
w GDANSKU

Medal WYSTAWA KRAKÓW 1901
Medal WYSTAWA WARSZAWA 1906
Medal WYSTAWA WARSZAWA 1912
Medal WYSTAWA WARSZAWA 1928

Medal WYSTAWA WARSZAWA 1928

Medal WYSTAWA WARSZAWA 1928

Każda modna
pracownia
używa do napędu
maszyn każdego
rodzaju tylko
napędy
redukcyjne
„BEMAG”

Zastępują w zupełności kosztowną transmisję!
Oszczędzają prąd! Oszczędzają czas!

Fabryka Maszyn Górniczych
T. z o. p. - Katowice - Załęże

JOZEF HESSE SPADKOB.
Fabryka siatek drucianych
w ŁODZI ul. ANDRZEJA 40

Siatki i Medonki
druciane
wszelkiego
rodzaju

7287

„Der Eisenhändler”

Berlin SW 68, Alte Jakobstr. 156/157

Znane najlepsze i ulubione pismo tacho-
we dla branży żelaza, towarów żelaznych,
narzędzi, sprzętów domowych i kuchez-
nych oraz handlu maszyn itp. Najlepszy
informerator źródeł zakupu i organ ogło-
szeniowy dla wymiencalonych branż.

Wychodzi od 38-miu lat raz w tygodniu
Na życzenie numery okazowe.

Wszelkich wiadomości udziela się za nadesłaniem kosztów pocztowych
Korespondencja tylko w niemieckim języku.

Prosimy powoływać się na
„Rynek Metalowy i Maszynowy”

RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

Stale działy:

„Postępy w Przemysle“ — „Dział Samochodowy“ — „Dział Rowerowy i Motocyklowy“ — „Elektro- i Radiotechnika“ — „Komunikacja i Transport“ — „Dział Maszyn Rolniczych“ — „Dział Budowlany, Drzewny i Ceramiczny“.

PRZEDPŁATA
kwartalna 4½ zł. + 40 gr. za dostawę franko
w dcm.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
POZNAŃ, WIELKA 10. — TEL. 22-77

Tygodnik abonować można na wszystkich
pocztach w Państwie Polskiem.

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone
są na stronie ostatniej.

Nr. 49

Poznań, 10 grudnia 1931

Rok XI

Treść Nr. 49:

	Strona
Gwiazdka w składach żelaza, <i>L. P-wicz</i>	1333
Po zjeździe żelbetników	1334
Na europejskim rynku żelaza	1334
Nowa ekspozytura P. K. O.	1335
O reorganizację świadczeń socjalnych	1335
Wiadomości branżowe	1336
POSTĘPY W PRZEMYSLE	1338
WYNAŁAZKI I PATENTY	1340
PRZEMYSŁ ROWEROWY	1343

	Strona
DZIAŁ SAMOCHODOWY I MOTO- CYKLOWY	1341—1342
ELEKTRO- I RADJOTECHNIKA	1344
DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH	1345—1346
DZIAŁ BUDOWLANY, DRZEWNY I CERAMICZNY	1347—1351
Skrzynka zapytań	1352
Z życia placówek przemysłowo-handlowych	1352
PRZETARGI, SUBMISJE, LICYTACJE	1353—1354

Gwiazdka w składach żelaza

Wykorzystanie sezonu przedgwiazdkowego w handlu artykułów żelaznych

Stanęliśmy u progu dorocznego sezonu przedgwiazdkowego, przynoszącego z sobą poprzez wszelkie trudności zrodzone kryzysem, pewne ożywienie w handlu. I są kupcy, którzy nie zrażają się stanem głębokiego zazębienia się dziś kryzysu w granicę każdego gospodarstwa domowego wszystkich warstw społecznych i twierdzą wszem wobec, że sezon przedgwiazdkowy winien w znacznej mierze wyrównać ubytek utargu poprzednich miesięcy w roku zakończonych niepomyślną konjunkturą, stagnacją i dławiącą istotne potrzeby absencją konsumentów. Po głębszej rozważeniu trudno odmówić do pewnego stopnia słuszności twierdzeniom tym, uzupełnianym zarazem zasadą kupiecką, wyjętą z doświadczenia życiowego, że trzeba tylko w odpowiednim czasie, w odpowiedniej formie, odpowiedni towar klienteli zaoferować, by pobudzić chęć kupna, zagłuszając nieustannie suggestywnie odziałującym biadaniem na kryzys, brak gotówki, na ciężkie czasy... Nie mamy zamiaru umniejszać poważnej sytuacji, wywołanej kryzysem, lecz równie wadliwym jest świadome pogłębianie zębnych jego wpływów.

Wprawdzie w okresie przedwojennym, na podstawie ustabilizowanych normalnych warunków pracy na polu gospodarczym, każdy kupiec-detalista z łatwością ocenić zdołał zdolność nabywczą, względnie odbiorczą swego grona klienteli i wczas w związku z poszczególnym sezonem, a przedewszystkiem gwiazdkowym zwracał się do hurtownika, który nagromadzone zlecenia przekazywał dostawcy — fabrykantowi, a ostatni dla pokrycia zapotrzebowań gwiazdkowych w licznych działach produkcji pracowali z pełną wydajnością fa-

bryki przez cały szereg tygodni — jeżeli nie miesięcy. Dziś normalny ten bieg pracy uległ niestety zupełnej zmianie, wszystko kryzysem zostało zniszczone, zmniejszone, ścieśnione, przesunięte — lecz nie usunięte — szczególnie o ile chodzi o tradycję i wiekami uświęcone zwyczaje narodowo-wyznaniowe, z którymi najściślej bodaj zespolony jest gospodarczo — sezon gwiazdkowy. Kupiectwo, opierające na tych przesłankach swe nadzieje, słusznie w roku bieżącym przeprowadza intensywniejsze przygotowania do sezonu przedgwiazdkowego niż w latach poprzednich, choć w formie nieco zmienionej, dostosowanej do rzeczywistych potrzeb.

Zwrot, jaki nastąpił w dotychczasowej taktyce i metodach wzajemnego obdarowywania się z okazji gwiazdki, spychający w cień luksus, a wysuwający na plan pierwszy przedmioty użytku praktycznego, stał się dla kupiectwa branży żelaza sprzymierzeńcem, odsłonił wdzięczne pole pracy i wiele możliwości dla pobudzenia chęci kupna i zwiększenia obrotów. Wykorzystanie tych walorów spoczywa w rękach każdego kupca-detalisty branży, natomiast wynik i rezultaty, rozmiar zwiększenia obrotów, zależnymi są od współczynników umiejętnie przeprowadzonej akcji propagowania zbytu i sposobów zaoferowania towarów, znajdujących się na składzie w danym przedsiębiorstwie. Tem też tłumaczyć należy sobie zaobserwowany, zwłaszcza po większych miastach, żywszy ruch i celowy charakter dekoracji witryn sklepowych w handlach żelaza. Bo też każdy kupiec tej branży, bez specjalnych zakupów, z istniejącego zapasu, a niejednokrotnie z odłogiem oddawna w magazynie leżących przed-

miotów użytkowych i praktycznych zestawie może kolekcję podarków gwiazdkowych, która przy odpowiednim ujęciu okna wystawowego, oraz częściowo wnętrza sklepu, zdolną będzie zachęcić przechodniów do zwiedzenia składu i poczynienia zakupów. Nastrój gwiazdkowy i pożądany rezultat zapewnić może należyte ugrupowanie towarów pod hasłem: „tylko podarek praktyczny, trwałej i niezmiennej wartości odpowiada potrzebom chwili!“, klasyfikacja natomiast towarów poza doбором cen, przy specjalnym opakowaniu, ujmować winna przedmioty dla gospodarstwa do-

mowego, artykuły dla zajęć zawodowych, nie zapominając o przedmiotach i zabawkach praktycznych dla działwy i młodzieży dorastającej, tych nieoszacowanych najważniejszych pośredników zbytu w okresie handlowego ruchu gwiazdkowego.

Wykorzystanie w tej formie środków i sposobów oraz pomyslniejszych warunków branży w okresie sezonu gwiazdkowego, może przyczynić się w pewnym stopniu do wyrównania przez zastój i stagnację doznanego ubytku dochodowego w handlu artykułów żelaznych.

L. P-wicz.

Po zjeździe żelbetników

(es) Zjazd żelbetników, jaki się odbył w Warszawie, spełnił całkowicie pokładane w nim nadzieje, o czym świadczy liczba uczestników, przekraczająca 400 osób.

Jak każdy zjazd, tak też i zjazd żelbetników miał głównie na celu zadanie wywołania przez bezpośrednie spotkanie i kontakt wymiany doświadczeń, nagromadzonych przez poszczególne jednostki, skoordynowanie wysiłków, pozwalające na doskonalenie tej gałęzi techniki, oraz szersze zainteresowanie zawodowców w doskonaleniu i podniesieniu poziomu samego zawodu i jego organizacji.

W obecnych czasach kryzysu okazało się, że żywotność spraw, dotyczących techniki żelbetu, technologii betonu, oraz nowszych zastosowań cementu, jest bardzo wielka i nawet mimo przesilenia gospodarczego zagadnienia te bynajmniej nie straciły na aktualności.

Szczególnie ważną na zjeździe była sprawa technologii betonu, któremu poświęcono bardzo dużo uwagi.

Również sprawę stosowania cementów wysokowartościowych, co do której istniały różne poglądy, całkowicie wyjaśniono i stosowanie tych cementów było w obradach należycie uzasadnione. Naukowe wyniki zjazdu są bardzo duże i będą niewątpliwie poważną podstawą dalszego rozwoju żelbetnictwa w Polsce.

Technicy polscy w dziedzinie cementownictwa i budownictwa żelbetowego dotrzymywali zawsze kroku Europie Zachodniej. Polska, posiadając odpowiednie surowce, stała się krajem, w którym żelbet był i jest powołany do odegrania najpoważniejszej roli. Liczne zastępy inżynierów i techników, wśród których rozwijają swą działalność coraz liczniejsi wychowankowie naszych politechnik, poświęcają się tej specjalności, a dorobek ich pracy, rozrzucony po całym państwie, w postaci nieraz wybitnych obiektów budowlanych, świadczy o żywotności tej dziedziny techniki. Ogromny widzimy postęp w Polsce pod względem cementownictwa, w porównaniu z ubiegłym stuleciem. Gdy sto kilkadziesiąt lat temu wprowadzono do użytku technicznego cement portlandzki, wywołał on przewrót i stworzył nową epokę w budownictwie inżynierskim, dzięki samej tylko tej właściwości, że twardnieje pod wodą. Niebawem wynalazek ten osiągnął bez porównania większą doniosłość, gdy nauczono się kojarzyć konstrukcyjnie beton z żelaznymi prętami. Dziś już żelbetnictwo tak się posunęło naprzód, że cały szereg budowli nie mogłoby być wykonanych bez zastosowania betonu i żelbetu.

Ta dziedzina stanowi jedną z poważnych dziedzin naszego życia przemysłowego i gospodarczego, to też zjazd żelbetników w Warszawie będzie niejako punktem zwrotnym w tej niesłychanie doniosłej dziedzinie.

Na europejskim rynku żelaza

(es) Na ogólnie-europejskim rynku żelaza ostatnio dało się odczuwać pewne polepszenie. Wpłynęły na to zarówno uspokojenie finansowe w Ameryce, oraz porozumienie Ameryki z Francją na polu finansowym, jak i wynik wyborów angielskich. Zarówno importerzy angielscy, jak i huty kontynentalne śpieszą obecnie z zamówieniami i wykonaniem obstalunków przed spodziewanym obłożeniem żelaza w Anglii cłem. Pomimo to ceny nie ruszyły się z martwego punktu, tj. z poziomu, obniżonego po spadku funta we wrześniu. Rynek starego żelazstwa pozostaje nadal martwym we wszystkich krajach. W Anglii na rynku żelaza ożywienie

trwa w dalszym ciągu. Słychać o uruchomieniu nieczynnych już oddawna stalowni i wielkich pieców. Zaczyna się praca również w dokach. Fabryki blachy białej znacznie wzmocniły swoje zatrudnienie, choć tu praca idzie dla uzupełnienia bardzo niekompletnych już składów. Ceny wewnętrzne wynoszą: żelazo sztabowe £ 17.6, żelazo kształtowe £ 8.15, drut £ 7.10, szyny £ 8.5, surówka odlewnicza £ 2.18.6—3.9.6. Natomiast we Francji na rynku żelaza stagnacja daje się coraz silniej odczuwać. Pochodzi to stąd głównie, że wiele hut pracowało na skład i tem wyczerpało swoje finansowe możliwości.

Przed zbliżającymi się świętami Bożego Narodzenia apelujemy do społeczeństwa, by przy zakupach zaopatrywało się wyłącznie w wytwory polskiego przemysłu.

ZWIĄZEK OBRONY PRZEMYSŁU POLSKIEGO
w Poznaniu, Rzeczypospolitej 1.

Nowa ekspozycja P. K. O.

Czołowe miejsce, jakie zajmuje oddział poznański P. K. O. wśród wszystkich pięciu oddziałów tej instytucji, czyniło już dawno aktualną myśl założenia dodatkowej ekspozytury, zwłaszcza w samym sercu handlowego miasta Poznania. Potrzebę tę słusznie doceniła centrala, a zabiegliwa i rzutka dyrekcja oddziału poznańskiego zrealizowała ją w tych dniach. Oto dnia 1 grudnia odbyła się przy Placu Wolności nr. 2 uroczystość otwarcia ekspozytury P. K. O.

Skromna, lecz sympatyczna uroczystość ta zgromadziła czołowych przedstawicieli życia społecznego i gospodarczego Poznania. Byli obecni w imieniu pana Wojewody poznańskiego p. nacz. dr. H. Hempowicz, prezydent m. Poznania p. Cyryl Ratajski, prezes Poznańskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów p. Maciejewski, dyrektor Oddziału Banku Polskiego, p. Wardejń, dyrektor Oddziału Banku Gospodarstwa Krajowego pan dr. Pachoński, dyrektor Oddziału Państwowego Banku Rolnego p. Czałkowski, oraz pp.: dyr. dr. Waschko, T. anda (PAT), dyrektor Sikorski i delegaci prasy. Poświęcenia dokonał ks. Misiołek.

Zkolei powitał zebranych p. dr. Starzewski w imieniu pana Prezesa P. K. O. dr. Grubera, oddając nową placówkę w ręce dyrektora oddziału poznańskiego, p. dr. J. Kowalskiego. Późem przemówił p. dr. Kowalski, uwypuklając pionierską pracę P. K. O. nad rozbu-

dzeniem zmysłu oszczędnościowego w społeczeństwie naszym, jako podstawie, warunkującej wytworzenie się odpowiednio licznych kapitałów rodzimych. Mówca podkreślił wielorakie korzyści obrotu czekowego, zwłaszcza dla sfer kupieckich i przemysłowych.

Z pośród gości przemówił najpierw p. Prezydent Ratajski, kierując serdeczne słowa pod adresem przedstawicieli władz P. K. O. Pracę pionierską P. K. O., tudzież zasługi tej instytucji, zarówno na polu krzewienia idei oszczędności, jak również w dziedzinie kredytowej podkreślali pp. prezes Samulski i prezes Maciejewski.

Aczkolwiek działalnością swą obejmuje organ nasz całą Polskę, to przecież z racji ukazywania się w Poznaniu i ścisłej współpracy naszej z miejscowymi organizacjami kupieckimi i handlowo-przemysłowymi, witamy z prawdziwym zadowoleniem powstanie ekspozytury P. K. O. właśnie w śródmieściu Poznania. Nie wątpimy, że już wkrótce skupi się tutaj znaczna część ruchu, który dotąd przeciążał Urząd Pocztowy, albo koncentrował się w odległych lokalach oddziału przy ul. Dąbrowskiego.

To też dla kupiectwa śródmieścia i dzielnic przyległych oznacza ekspozytura przy placu Wolności 2 znaczne udogodnienie i oszczędność na czasie.

lg.

O reorganizację świadczeń socjalnych

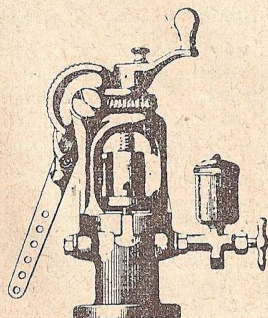
(es) Na ostatnim posiedzeniu Komitet Ekonomiczny Ministrów zajmował się wytworzoną sytuacją wśród naszych eksporterów, mających stosunki handlowe z krajami: Anglią, Skandynawią, Węgrami. Sytuacja ta jest bardzo poważna w związku ze spadkiem waluty angielskiej. W obecnej chwili nasuwa się zatem konieczność jak najszybszych ulg dla tych zakładów, które przez związanie się z powyższymi krajami stosunkami handlowymi mogłyby ponieść wielkie straty. Przedewszystkiem nasze hutnictwo jest nad-

miernie obciążone świadczeniami socjalnymi, gdyż jak wykazuje statystyka, ogólna suma podatków tak państwowych jak i komunalnych wpłacanych przez hutnictwo wynosi prawie tyleż, co ogólna suma świadczeń socjalnych. Hutnictwo w roku 1930 wpłaciło z tytułu podatków państwowych i komunalnych sumę 27.588.929 zł, a wpłaty na świadczenia socjalne wyniosły 26.655.981 zł. Zatem reorganizacja świadczeń socjalnych dla zagrożonego naszego eksportu jest rzeczą bardzo pilną i konieczną.

Polskie wytwórnie umieszczają na swoich wyrobach zawsze swoją firmę.

Żądajcie przy kupnie tylko wyrobów z etykietami wytwórni, gwarantującymi wyrób krajowy.

ZWIĄZEK OBRONY PRZEMYSŁU POLSKIEGO w Poznaniu, Rzeczypospolitej 1.

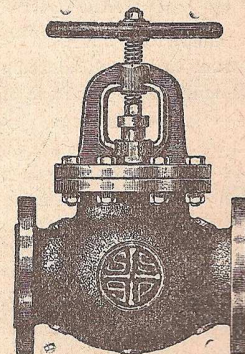

SMAROWNICE ZAWORY – KURKI

Najtańsze źródło zakupu

10162

S. SAMULSKI i S-ka
FABRYKA MASZYN i ARMATUR
PLESZEW Wkp.

WIADOMOŚCI BRANŻOWE

PRZEMYSŁ METALOWY.

Poszczególne działy przemysłu żelaznego i metalowego kształtują się obecnie pod znakiem niepomyślnym. Długotrwały kryzys gospodarczy, zużożenie społeczeństwa, kompletny brak ruchu zarówno w budownictwie, jak i przy inwestycjach, względnie przy remontach zarówno w domach prywatnych, jak w fabrykach, spowodowały, że zapotrzebowanie w przemyśle metalowym jest minimalne. Z drugiej strony brak ruchu w omawianej gałęzi przemysłowej przyczynił się w poważnym stopniu do coraz bardziej pogarszającej się wypłacalności klientów, czego najlepszym dowodem jest fakt, że z ogólnej ilości weksli, w czasach ostatnich przeciętnie 15 proc. przychodzi z protestami. Pewnym popytem cieszyły się maszyny, przeznaczone dla fabryk materiałów jedwabnych, coż z tego jednak, kiedy odbiorcy nie mają pieniędzy na ich wykupywanie. W związku z pogorszeniem się wypłacalności w przemyśle żelaznym, dostawcy pracują obecnie ostrożnie, starając się zawierać transakcje jedynie z takimi odbiorcami, którzy na to bezwzględnie zasługują, co ma się rozumieć, wpływa na poważniejsze jeszcze zmniejszenie się obrotów.

ZBYT WYTWORÓW HUTNICZYCH W KRAJU.

W październiku rb. buty miały przyznane do wykonania zamówienia w wysokości 14.744 t., a więc obniżyły się o 29.713 t. Zamówienia prywatne wyniosły 13.313 t., a rządowe 1.310 t. Zamówienia handlu hurtowego zmniejszyły się w październiku w porównaniu z wrześniem rb. o 2.306 t. Tłumaczy się to małym zapotrzebowaniem ze strony ludności rolniczej, która wobec obecnej ciasnoty gotówkowej ogranicza swe zakupy. Również hamująco na ruch zamówień wpływają restrykcje w udzielaniu kredytu klienteli przez hurtowników. Zamówienia przemysłu w październiku zmniejszyły się znacznie, jednak należy wziąć pod uwagę, że we wrześniu rb. cyfra zamówień przemysłowych była specjalnie wysoka wobec zamówienia ze strony budowy kolei Śląsk — Gdynia. Po wyeliminowaniu tego zamówienia zmniejszenie się zamówień przemysłowych w październiku w stosunku do września wynosi tylko 613 t. Zamówienia przemysłu metalowego wzrosły o 437 t., cynkowych blach o 312 t. i fabryk śrub o 283 ton. Najśmiej spadły zamówienia przemysłu budowlanego, bo o 886 t.

SYTUACJA W FABRYKACH LOKOMOTYW I WAGONÓW.

W fabrykach budujących lokomotywy stan zatrudnienia uległ dalszemu pogorszeniu. Nowe zamówienia zagraniczne są bardzo wątpliwe. — Bardzo znamienity był tu przetarg na dostawę parowozów dla Litwy, gdzie, pomimo, że ceny ofiarowane przez jedną z polskich fabryk, posiadającą już dobre imię na rynkach eksportowych, były bardzo niskie, nie mogła ona wytrzymać konkurencji fabryk czeskosłowackich, które dzięki uzyskanemu kredytowi w zakładach Schneider Creuzot, ofiarowały Litwie przy cenie, nieodbiegającej zbytnio od ceny polskiej, znacznie korzystniejsze warunki płatności.

GROŻNA SYTUACJA W HUTNICTWIE.

(es) W związku z obecną ciężką sytuacją, w hutnictwie grozi znaczna redukcja pracy. W sprawie tej odbyło się niedawno posiedzenie przemysłu hutniczego z p. wojewodą śląskim na czele celem zapobieżenia grożącej katastrofie. W wyniku konferencji opracowano obszerny memoriał, który ma być wzięty do wiadomości władzom w Warszawie.

O 25 PROC. SPADŁA PRODUKCJA HUT W JEDNYM MIESIĄCU.

Według sprawozdania Związku Polskich Hut Żelaznych, produkcja poszczególnych działów hutnictwa przedstawia się w październiku br. w tonach następująco (w nawiasie cyfry z września br.): wielkie piece 23.856 (30.178), stalownie 67.740 (92.667), walcownie 52.759 (71.193), rurkownie 6.254 (6.005). Jak widać, wytwórczość hutnicza w październiku, w porównaniu z wrześniem br. spadła w dziale wielkich pieców o 20,95 proc., stalowniach o 26,90 proc. i w walcowniach o 25,89 proc., natomiast wzrosła w rurkowniach o 4,15 proc.

W okresie pierwszych 10 miesięcy br. wytwórczość wielkich pieców wynosiła o 24,36 proc. mniej, aniżeli w odpowiednim okresie 1930 r., stalowni o 9,31 proc. mniej, walcowni o 10,17 proc. mniej i rurkowni o 27,92 proc. mniej.

Ogólna ilość zamówień przyznaczonych hutom do wykonania w miesiącu październiku br. zmniejszyła się w porównaniu z miesiącem poprzednim o 66,84 proc.

5-PROCENTOWA DYWIDENDA ZAKŁADÓW OSTROWIECKICH.

Zarząd Spółki Akcyjnej Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich podał do wiadomości, że uchwalona na 44 zwyczajnym walnem zgromadzeniu akcjonariuszów Spółki dywidenda za 1930-31 rok w wysokości zł 5 — od akcji wypłacana będzie przez Bank Handlowy w Warszawie, Polski Bank Komercyjny, Trust Metallurgique Belge-Francais w Brukseli, oraz przez Banque de Bruxelles w Brukseli począwszy od dnia 28 października rb. przy przedłożeniu kuponu nr. 6 od akcji złotych.

10 PROC. DYWIDENDY ZAKŁADÓW BUDOWY PAROWOZÓW.

Dnia 27. 11. odbyło się doroczne zgromadzenie akcjonariuszów Warszawskiej Spółki Akcyjnej Budowy Parowozów, na którym zatwierdzono sprawozdanie i bilans Spółki za rok operacyjny 1930-31. Z ogólnego zysku, wynoszącego przeszło 1 i pół miliona złotych, uchwalono wypłacić akcjonariuszom 10 proc. dywidendę od kapitału zakładowego 10 milionów złotych.

Jednym z głównych akcjonariuszy fabryki Budowy Parowozów jest „Societe Financiere et Industrielle Belge Polonaise” w Brukseli, posiadające około 50 proc. kapitału.

FABRYKACJA TUB METALOWYCH.

Przemysł tub metalowych reprezentuje w Polsce pięć fabryk.

Sytuacja fabryk tub metalowych w Polsce była w roku 1930 bardzo trudna, gdyż przemysł ten należał w głównej mierze do przemysłu kosmetyczno-perfumeryjnego, który znajdował się w ciężkim położeniu, wyrażającym się dużym zmniejszeniem produkcji. Siłą rzeczy i fabry-

ki tub metalowych musiały ograniczyć swą produkcję. Zdolność produkcyjna pięciu fabryk tub przekracza obecnie trzykrotnie zapotrzebowanie na tuby, to też fabryki zatrudnione są tylko w 35 proc. swej zdolności wytwórczej.

Ceny na tuby uległy w ciągu roku wzrostowi w granicach od 12—17 proc.

Regulacja należności miała miejsce weksłami 4—9-miesięcznymi, które bardzo często nie nadawały się do redyskonta, przyczem część ich szła do protestu.

ILE SOWIETY SPROWADZIŁY WYROBÓW METALOWYCH?

(es) Ostatnie dane statystyczne w 1 półroczu rb. wykazują, że Sowiety sprowadziły następujące ilości wytworów hutniczych i przemysłu metalowego: 614 tys. ton żelaza i stali, 109 tys. ton wyrobów z żelaza i stali; 71 tys. ton maszyn i aparatów (prócz rolniczych), 47 tys. ton części maszyn, 76 tys. traktorów i 5 tys. ton części traktorów. Autombili, motocykli i t. d. przywieziano 12 i pół tys. ton.

SYTUACJA NA NIEMIECKIM RYNKU MASZYNOWYM.

(es) W niemieckim przemyśle maszynowym sytuacja jest nadal bardzo poważna. Niemiecki rynek wewnętrzny w ubiegłym miesiącu wykazuje nie tylko zmniejszenie się zleceń, lecz także zapytań. Wywóz fabrykatów tego przemysłu zmniejszył się.

W handlu z Sowietami zastój został spowodowany brakiem utworzenia konsorcjum bankowego celem finansowania eksportu. Także eksport odczuwa spadek wartości funta szterlinga. Stopień zatrudnienia zmalał do 32,2 proc. całej zdolności produkcyjnej.

NA ŚWIATOWYM RYNKU METALI.

(es) Położenie światowego rynku metalowego w okresie drugiej połowy października można scharakteryzować jako wyczekujące. Cały szereg konferencji w poszczególnych branżach — cynk, cyna, aluminium, miedź — wywoływało na rynku nastrój wyczekiwania. Statystyka wrześniowa wykazała, że dotychczasowe zabiegi nie są wystarczające dla pokonania przesilenia. Wybory angielskie wpłynęły chwilowo na ożywienie przemysłu w Anglii i w importujących do niej krajach, jednakże zostało to wywołane przedewszystkiem obawą przed wprowadzeniem cel w Anglii.

AMERYKAŃSKIE REKORDY ŻUŻYCIA STALI

Stany Zjednoczone zużywają rocznie do wyrobu nożyków do golenia 3.000 ton, tj. dwa razy więcej, a do wyrobu futerałów do okularów 1400 ton, tj. tyle stali, co Polska szyn tramwajowych w r. 1930; do wyrobu drutów do parasoli połowę tego, co Polska zużywa pod postacią szyn do kolejek wąskotorowych. Pod postacią kapsli do flaszek z wodą mineralną zużywa Ameryka 30.000 ton, tj. 2/3 naszego zużycia szyn kolejowych normalnotorowych w r. 1930. Te cyfry, choć dotyczący dwóch obszarów gospodarczych niewspółmiernych zarówno z uwagi na powierzchnię jak i zaludnienie mają niemniej swą wymowę.

PRODUKUJEMY:

**ODDZIAŁ I.
FABRYKA MASZYN**
Prasy mimosrodowe do 25 ton. Prasy do torfu, torfiarki (największe tego rodzaju urządzenie w Polsce w Miasteczku). Prasy do cegieł, gniotowniki, odcinacze, wapiarki. Pędnie, wały korbowe, wentylatory, ekshaustory, elewatory, konstrukcje żelazne.

**ODDZIAŁ II.
BUDOWA KOTŁÓW**
Kotły parowe wszelkich systemów i rozmiarów. Komory paleniskowe do lokomobil. Aparaty wulkanizacyjne do opon samochodowych. Zbiorniki do wody, autoklawy. **SKŁAD** bogato zaopatrzone w blachy kotłowe i rury płomienicowe.

**ODDZIAŁ III.
ODLEWNIA ŻELIWA**
Odlewy żeliwne od najmniejszych do 10.000 kg. wagi w 1 sztuce p-g własnych i nadesłan. modeli. Artykuły masowe do maszyn formowych, specjalność twarde odlew, sztaby rusztowe.

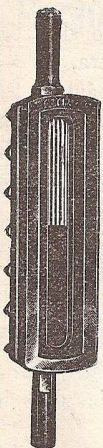
Fabryka skutecznia remonty
maszyn parowych, lokomobil, urządzeń cieplnych

Nowość: **Żelazno-kute rury żebrze do urządzeń centralnego ogrzewania.** 9795

**FABRYKA MASZYN I ODLEWNIA ŻELIWA
F. EBERHARDT BYDGOSZCZ** ULICA ŚW. TRÓJCY 2

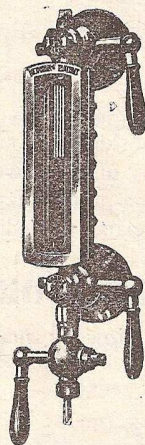
Klingerit

najlepsze uszczelnienie dla wysokich ciśnień. Jedyne prawdziwe z marką ochronną „KLINGERIT”

Klinger'a
reflekcyjne
armatury wodomierzowe.

Klinger'a 4421
reflekcyjne specjalne
szkła twarde.

Klinger'a wentyli ze stawidłem HOKOWEM.

RICH. KLINGER

G. m. B. H. 9271t

Gumpoldskirchen pod Wiednem.

J. B. Wołkowyski

Łódź, Narutowicza 11.

Telefon 37-70

Telafon 37-70

W y r a b i a

w lepszym wykonaniu:

łożka metalowe, materace
drućiane i miękkie, umywal-
nie, wózki dziecięce

2110

„IDEAL”

Fabryka Wag

Lublin, Krochmalna 24

Wagi stołowe, dziesiętne i setne,
wozowe przenośne i stałe, do sa-
mochodów, magazynowe, osobowe,
do bydła, wagonikowe, wagonowe
i inne specjalne.

2111

Pierwsza w kraju

**Fabryka Wiorników i Narzędzi
Stolarskich**

2112

Alfons Klawe

Częstochowa, ul. Wilsona 20.

Trzonki do łopat

proste, gięte, z uchwytem D i T

drażki do szczotek

oraz

deski do prania

w najlepszym wykonaniu

dostarcza po niskiej cenie i na korzystnych warunkach

Ludwik Turowski, Kępno Wlkp.
fabryka sprych i dzwon.

9859

POSTĘPY W PRZEMYSŁE

(PRZEDRUK ARTYKUŁÓW DOZWOLONY JEDYNIEM ZA PODANIEM ŹRÓDŁA.)

Kafłowe piece stalowe Szrajbera

wobec wybuchu gazu ziemnego w Gdyni.

(p) Wprowadzone na rynek polski przez firmę Karol Szrajber Sp. z o. o. w Warszawie, Grójecka 33 własnego wynalazku i wytwórstwa kafłowe stalowe piece Szrajbera w prak-

tycznym użyciu i zastosowaniu wykazały niejednokrotnie już wielostronne zalety zarówno pod względem stopnia ogrzewania, wytrzymałości, jak niemniej oszczędności w użytkowa-

niu paliwa. Nowoczesne i ekonomiczne piece Szrajbera wykonane z kafli stalowych, dla wspomnianych zalet, stwierdzonych przez wybitnych znawców oraz fachowców techniki ogrzewania, zdobywają sobie coraz szerszy zbyt i znalazły w międzyczasie liczne zastosowanie w budownictwie mieszkaniowym i w biurach władz państwowych, komunalnych, wojskowych itp.

O ile chodzi o wykazanie mocy konstrukcji pieców z kafli typu Szrajbera, zanotować wypada wyjątkowy tego dowód, stwierdzony podczas wybuchu gazu ziemnego w domach Z. U. P. U. w Gdyni, znany powszechnie z rewelacji o katastrofie tej z prasy codziennej.

Na załączonej fotografii uwidocznił się piec dwupokłowy z kafli stalowych „Szrajbera”, wagi ca 1200 kg., który runął z czwartego piętra i zachował się w całości bez uszkodzeń tak, że gdyby nie jego wielki ciężar można by go ustawić nanowo i używać w dalszym ciągu.

Wszystkie inne piece i kuchnie z kafli stalowych „Szrajbera” wybudowane w domach Z. U. P. U. w ilości 1200 sztuk, wykazały podczas wybuchu nadzwyczajną odporność konstrukcji na wstrząs, tak, że w lokalach przylegających bezpośrednio do zwałonej części budynku, zachowały się bez najmniejszych uszkodzeń zewnętrznych ani wewnętrznych, pomimo zarysowania się ścian, odpadnięcia tynków itp., budząc tym uznaniem komisji badającej przyczynę wybuchu.

Jest to dowodem naoczny celowości i mocy konstrukcji pieców i kuchni oraz solidności wykonania, co pozwala wnioskować o długoletniej trwałości i dobrem działaniu pieców, ponieważ i zużycie ich przez ogień jest zabezpieczone konstrukcyjnie na długi okres czasu, przy bardzo łatwej i taniej konserwacji.

Powyższy fakt przyczyni się niewątpliwie do dalszego spopularyzowania piecy z stalowych kafli Szrajbera.

Przedstawicielstwo firmy Szrajber na Województwo Poznańskie spoczywa w rękach p. St. Kowalskiego w Poznaniu, przy ul. Dąbrowskiego 28 (Telefon 73-28), który przyjmuje zlecenia oraz służy interesowanym wszelkimi dalszymi informacjami względnie na życzenie szczegółową ofertą.

Ulepszenie telefonu

Nowe ulepszenie w ruchu telefonicznym zaprowadzone zostało w Stanach Zjednoczonych. Do tarczy przypina się aparat rejestracyjny, poczynający działać podczas nieobecności właściciela telefonu. Gdy telefon się odezwie, aparat wskazuje wołającemu, że jest włączony. Wołający powtarza następnie numer swego telefonu, który zostanie

zanotowany na taśmie papieru, w jaką zaopatrzone jest urządzenie rejestracyjne. Skoro właściciel aparatu wróci, może z łatwością stwierdzić, kto go w międzyczasie wołał. Urządzenie to szczególnie posiada znaczenie dla lekarzy, adwokatów, kupców i t. d.

**PATENTY WZORY,
ZNAKI**
na wynalazki
w kraju i zagranicą — obrona spraw spornych,
unieważnienia i t. d.

9781:

rzecznik patentowy przysięgły

inż. tytul. **Janusz Wyganowski**

WARSZAWA, ul. Ordynacka 6, telefon 161-50

Metał

łożyskowy oryginalny „TORPEDO” o gwarantowanej zawartości czystej cyny.

Cyna angielska „BANCA”

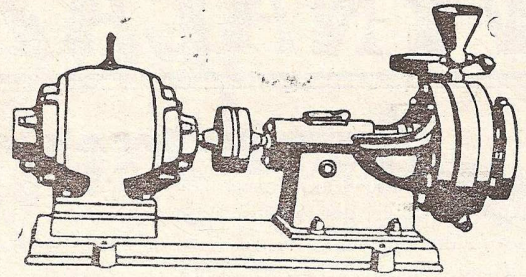
w blokach i prętach, cyna do lutowania, ołów miękki hutniczy, antymon krystaliczny

poleca najtaniej

„HATECH” Skład Artykułów Technicznych
STEFAN CZAPSKI
POZNAŃ, Św. Marcin 65. Telefon 5342

Oferty na żądanie

10163

4023

POMPY ODSRODKOWE

dla każdego rodzaju cieczy i każdą wydajność dostarcza:
Fabryka Maszyn Górniczych, Katowice-Zależe

Poczwornie działające

(niebieskie) uniwersalne pompy skrzydełkowe

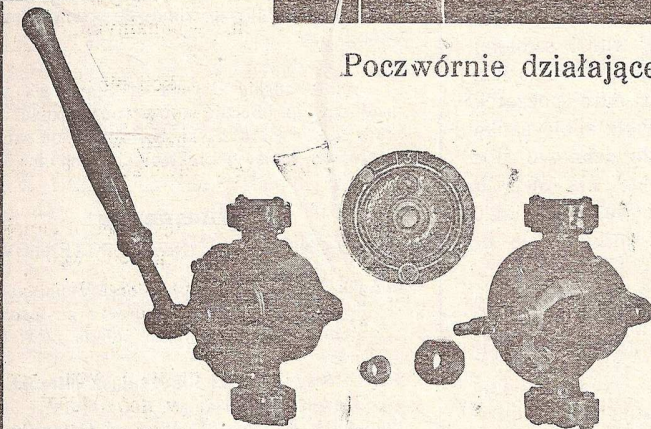
dostarcza

9815

„WIEPOFANA”

WIELKOPOLSKA ODLEWNIA
FABRYKA NARZĘDZI I MASZYN
SP. AKC.

w POZNANIU. ul. Dąbrowskiego 81. tel. 61-56

KLUPY (fity)

metalowe, drewniane

Przymiary bławatne, cechowane

w wielkim wyborze poleca fabryka

Inż. Bracia Bilczewscy

Kęty (Woj. Krakowskie)

Ilustrowane cenniki na żądanie

9752

Taczki żelazne

wszelkiego rodzaju
wyrabia

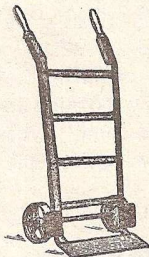
CZ. KOSICKI

Poznań
Małe Garbary nr. 7a.

Na żądanie wysyłam
cennik.

10263

**Kupując polski towar
wzbogacasz kraj
i siebie samego!**

SŁUŻYMY

naszym czytelnikom kupiecko-przemysłowym

następującymi drukami:

afisze, albumy pamiątkowe, broszury
bilety wizytowe, cenniki, dzieła,
formularze podatkowe, katalogi,
kwitarjusze, koperty,
karty reklamowe, książeczki kwitowe,
kalendarze ścienne i kieszonkowe,
listowniki, legitymacje,
nakazy płatnicze,
nalepki firmowe (etykiety),
opakowania firmowe,
okólniki, pocztówki, prospekty,
ulotki, zawiadomienia i t. d.

Wydawnictwo „KUPIEC”

Poznań, Wielka 10. Tel. 22-77

WŁASNE ZAKŁADY GRAFICZNE

Niska kalkulacja

Kupiecka obsługa

WYNAŁAZKI i PATENTY

Światło bez ciepła

Dzisiejsze światło elektryczne dalekie jest jeszcze od tej doskonałości, która zadowoliłaby uczonych. Najważniejszą pretensją, jaką świat uczonych wysuwa wobec światła elektrycznego dzisiejszych żarówek, jest marnotrawstwo energii elektrycznej, jakie odbywa się w nich przy przemianie energii elektrycznej na energię świetlną. Żarówki, używane obecnie, wyzyskują na wytworzenie promieni świetlnych zaledwie 6 procent energii elektrycznej, które pochłaniają. Z każdego stu kilowatogodzin, wykazanych przez licznik naszej instalacji oświetleniowej, za które drogo zapłaciliśmy elektrowni, tylko 6 kilowatogodzin poszło na powstanie światła, a reszta, t. j. 94 kilowatogodzin wypromieniowały druczki wolframowe naszych żarówek bezużytecznie, w postaci promieni ciepłych i innych, jak pozafioletkowych i t. p.

Uczeni słusznie przeto patrzą z niezadowolaniem na współczesną żarówkę, widząc w niej ze stanowiska celowego wyzyskania energii instrument bardzo jeszcze niedoskonały. Ale nie trzeba zapominać, że w porównaniu z świecą, a nawet z lampą gazową, żarówka stanowi olbrzymi w swoich rozmiarach krok naprzód. Dobra świeca wyzyskuje bowiem zaledwie pół pro mille energii, tkwiącej w spalonej parafinie czy wosku, na wytworzenie promieni świetlnych, marnując resztę w postaci promieni ciepłych, a gazowy palnik wprawdzie o 100 procent więcej, ale także tylko jeden pro mille. To też słusznie mówią, że świece znacznie lepiej grzeją niż świeca.

A teraz przypatrzmy się robaczkom świętojańskim, świecącym w lecie w gestej trawie i w poszyciu leśnym. Z substancji świetlnej, którą same sobie tworzą, ani pół procent nie marnuje się — wszystko przetwarza się na promienie świetlne. W jaki sposób się to dzieje — nie wiemy i chyba nie prędko się dowiemy. Wiemy tylko tyle, że światło, które powstaje w „lampkach” robaczka świętojańskiego jest światłem zimnym,

że obok promieni świetlnych, „lampki” te nie wytwarzają żadnych innych promieni, a zwłaszcza promieni ciepłych.

W tym samym kierunku idą usiłowania współczesnej techniki świetlnej. Celem, do którego się dąży, jest „zimne światło”, światło, któreby tylko świeciło a nie grzało. Światło takie mamy już. Znamy je wszyscy, gdyż błyszczy w nowoczesnych reklamach świetlnych, tak zwanych neonowych. Jeżeli dotkniemy się takiej świecącej rurki szklanej przekonamy się namacalnie, że szkło jest chłodne. Ale to jest dopiero początek drogi do celu, jaki wytknęła sobie nauka w tej dziedzinie. Światło neonowe jest wprawdzie oszczędniejsze niż światło zwykłych żarówek, ale jeszcze ciągle dalekie od ideału, jaki pragnie się osiągnąć.

Ostatnio, jak się zdaje, uczyniony został na tej drodze nowy krok. W laboratoriach zakładów „Osram” zbudowano lampę, która wyzyskuje podobno około 80 procent zużywaną energię elektryczną na promienie świetlne. Wynalazcą tej lampy jest elektrotechnik włoski, prof. Pirani, naukowy współpracownik zakładów „Osram”. Według informacji, jakie o tej lampie przedostały się do prasy, ma to być rodzaj rury szklanej, wypełnionej kryptonem rzadko spotykanym i drogim gazem o wysokim ciężarze. Przy pomocy pewnego skomplikowanego urządzenia powstaje w lampie para i miesza się z gazem. Po puszczeniu prądu elektrycznego przez tę rurę, powstaje w niej łagodne żółte światło, przyczem, jak wspomnieliśmy, 80 procent wchodzącej do rury energii elektrycznej, zamienia się na światło.

Z wynalazkiem tym czynione są obecnie jeszcze próby laboratoryjne, których przebieg pozwala spodziewać się, że niebawem ten nowy rodzaj lamp będzie fabrykowany na większą skalę — narazie zapewne tylko do celów naukowych, medycznych i t. p., a później dopiero, po dalszym udoskonaleniu wynalazku, także i do celów oświetleniowych.

Nowy surowiec aluminiowy

Do wyrobu aluminium zużywa się przede wszystkim minerału zwanego bauksytem. W Sowieciech, które na każdym polu chcą imponować w postępach — zaczęto czynić obecnie próby zmierzające do zastąpienia owego bauksytu

(którego zresztą mają Sowieci bardzo mało) innym jakimś materiałem.

Zastosowano do tego celu popiół. Podobno — próby laboratoryjne udały się? Inna rzecz, że nie jest to jeszcze równoznaczne z masową i przemysłową produkcją.

NOWE WYNAŁAZKI.

W mieście Filadelfji przystąpiono do budowy urządzenia ogrzewczego dalekosieżnego. Koszty budowy obliczone są na 4 miliony dolarów.

*

W Hollywood został skonstruowany aparat filmowy, umożliwiający nakręcenie filmu w trzech wymiarach, tak, iż postacie na ekranie wyglądają jak żywe.

Pierwsze wyświetlenie tego trójwymiarowego filmu odbyło się w Hollywood przed kilku dniami w obecności tylko kilku osób. Z chwilą opatentowania tego wynalazku w dziedzinie produkcji filmowej nastąpi przewrót.

*

Amerykańskie Bureau of Standards wyprodukowało obecnie nowy rodzaj kauczuku, który nie zawiera siarki. Nadaje się on szczególnie do izolacji elektrotechnicznych.

Patenty

UDZIELONE PRZEZ URZĄD PATENTOWY.

Ludwik Lacher. — Ręczne urządzenie pędne do łodzi i innych pojazdów z zastosowaniem śruby wodnej lub śmigła powietrznego.

Józef Jerzy Boguski i Eugenjusz Mirecki. — Sposób odmiedziania diała.

Eugenjusz Mączyński i Wacław Gałęwski. — podstawa łączna do karabinów maszynowych.

Noury-Pacha. — Zapalnik uderzeniowy.

Hubert Gopold (Zubák — Czechosłowacja). — Podwójna piła tarczowa do obcinania boków desek.

Rosenthal i Drews (Berlin). — Sposób uszczelniania drzwi i okien.

Anton Klinger (Wiedeń). — Urządzenie do uszczelniania okien i drzwi.

Spis wynalazców i wynalazków

Według protokółów Komisji Badań Instytutu Doświadczalnego w Poznaniu.

325. **Aleksander Chanaczowski.** — Aparat i metoda do wydziałania olei tłuszczowych na gorzelnicznym jednokolumnowym aparacie odpędowym.
326. **Zakłady Hodowlane R. hr. Raczyńskiego, dyr. K. Mann.** — Doświadczenia z żytem rogalińskim oryginalnym.
327. **Józef Lipecki.** — Śrubokręt automatyczny.
328. **Prof. Michał Wasiliszyn.** — Obrazy olejne, wykonane specjalnymi farbami, oraz płótno do tych obrazów.
329. **Michał Walentyczek.** — Przyrząd do łatwego nauczania gry na instrumentach muzycznych, posiadających klawiaturę.
331. **Romuald Żurkowski.** — Maszyna do obliczania kubatury drzewa.
333. **Jan Markowski.** — Klozet „Natura”.
334. **Jan Pytarz.** — Urządzenie do ogrzewania mieszkań ciepłem zewnętrznym ogrzaniem powietrzem.
335. **Edward Geszke.** — Maszyna do sadzenia kartofli.

Blizszymi adresami wynalazców służyć może Administracja pisma.

Samochód jako czynnik życia gospodarczego

W chwili, gdy samochód pojawił się po raz pierwszy, wywołał ogólny podziw, gdyż słusznie uważano ten epokowy wynalazek za nowy triumf umysłu ludzkiego nad siłami natury. Samochód traktowany był jednak z początku jako genialna nawet zabawka, która pozwalała ludziom bogatym przyjemnie spędzać czas na oddawaniu się automobilizmowi, jako jednemu z wielu uprawianych sportów. Było to całkowicie zrozumiałe, gdyż pierwszy samochód nie tylko że był bardzo drogi, ale i niewytrzymały. Konstrukcja jego była tak prymitywna i słaba, że mechanizm często bardzo zawodził w działaniu, a całkowita jego amortyzacja musiała być z natury rzeczy rozłożona na niewielki okres czasu i stosunkowo nieznaczną ilość przebytych kilometrów.

Życie gospodarcze społeczeństwa sprowadza się w ostatecznej swojej syntezie do kwestji transportu dóbr, służących do zaspokojenia naszych potrzeb. Dzięki daleko posuniętemu podziałowi pracy i specjalizacji, przemysł musi dbać o rozszerzenie rynków zbytu swoich towarów, co można urzeczywistnić tylko drogą udoskonalenia środków komunikacyjnych. Tylko w ten sposób można zbliżyć do siebie ośrodki produkcji i konsumpcji, które, nawiasem mówiąc, nigdy prawie w dobie dzisiejszej ze sobą się nie pokrywają, oraz ożywić samą produkcję przez wciągnięcie w sferę handlu krajów, choćby najbardziej odległych.

Z tego więc wynika, że szybki i tani przywóz towarów ma pierwszorzędne znaczenie dla całego gospodarstwa społecznego. Usługi, jakie pod tym względem oddaje samochód, posiadają wielką w życiu wagę, gdyż są one naturalnym uzupełnieniem usług kolei żelaznych i dróg wodnych. Samochód otworzył dla działalności ludzkiej nowe, szerokie pola, przyczyniając się w dużej mierze do podniesienia ogólnego dobrobytu i doskonalszego wykorzystania bogactw naturalnych.

Obliczając wszystkie korzyści, jakie przynosi samochód, przeciwstawiamy je najczęściej kosztom eksploatacji wozu, wyciągając następnie wniosek co do ostatecznej rentowności samochodu.

Zmniejszenie kosztów eksploatacji wozu jest więc dziś zagadnieniem, od którego zależy w dużej mierze dalszy rozwój automobilizmu.

Biuro Badań Naukowych General Motors, wychodząc z tych właśnie założeń, przeprowadziło szereg ciekawych badań nad poszczególnymi czynnikami kosztów eksploatacji samochodu i doszło do wniosku, że najsilniejszym obciążeniem jest procent od włożonego kapitału.

Przemysł amerykański znalazł jednak szybko rozwiązanie tego problemu w postaci systemu kupna na raty, który daje możliwość korzystania z samochodu bez uprzedniego wykładania kapitału. Wielkie koncerny automobilowe powołały nawet do życia specjalne instytucje jak np. General Motors Acceptance Corporation, których zadaniem wyłącznym jest finansowanie sprzedaży kredytowej.

Coprawda, szereg ekonomistów różnie zapatruje się na sprzedaż kredytową. Przedewszystkiem wszyscy zgodnie stwierdzają, że należy odróżnić dwie formy kredytu, a mianowicie, tak zwany kredyt produkcyjny i konsumpcyjny.

Tylko pierwszy z nich ma zawsze zdrowe podstawy i nie przedstawia najmniejszego niebezpieczeństwa dla tych, którzy zeń korzystają. Natomiast kredyt konsumpcyjny jest naogół uważany przez ekonomistów za szkodliwy, gdyż nie pomaga on zupełnie do wytworzenia tych wartości, które mogą służyć jako zapłata za udzielony poprzednio kredyt.

Do którego z tych dwóch rodzajów zaliczyć mamy kredyt na kupno samochodu? Bez najmniejszego wahania uważać musimy kredyt ten jako jeden z licznych przejawów kredytu produkcyjnego.

Biuro Badań Naukowych General Motors stwierdza z przykładu stosunków amerykańskich, że samochód podnosi co najmniej dwukrotnie wydajność pracy każdego, który się nim posługuje. Ma to olbrzymie wprost znaczenie dla całego życia gospodarczego, gdyż rozwój automobilizmu jest oparty na ekonomicznie trwałych podstawach, zapewniających świetną przyszłość dla tego idealnego środka komunikacji.

JAK BĘDZIE ŚCIĄGANY PODATEK DROGOWY.

(es) Niedawno odbył się w Krakowskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej zjazd przedsiębiorców autobusowych Małopolski Zachodniej przy udziale przedstawicieli władz. Celem zjazdu było zajęcie stanowiska przez przemysł autobusowy w sprawie propozycji wniesionej przez Polski Związek Turystyczny i Związek Przedsiębiorców Autobusowych ściągania w ramach własnej organizacji podatku na Fundusz Drogowy. Propozycja ta, która może odciążyć wydatnie władze wymiarowe od skomplikowanych czynności poborowych, poparta została gwarancją prezydium Polskiego Związku Turystycznego. Zjazd przedsiębiorców autobusowych jednogłośnie oświadczył, że wypełni lojalnie postanowienia powyższej propozycji, o ile ona wejdzie w życie, w ten sposób na terenie zorganizowanym przez Polski Związek Turystyczny sprawa opłat na Fundusz Drogowy, która wywołała swego czasu tak żywą dyskusję, znajdzie swe rozwiązanie. — Zjazd wypowiedział wyrazy podziękowania i uznania p. Ministrowi Robót Publicznych, p. wojewodzie krakowskiemu oraz podziękowanie prezesowi Polskiego Związku Turystycznego.

Wprowadzenie tego systemu ściągania podatku drogowego będzie możliwe narazie tylko w ośrodkach, gdzie Polski Związek Turystyczny prowadzi dworce autobusowe, i gdzie podatek ten będzie bezpośrednio ściągany z wpływów kasowych dworców.

SPADEK AMERYKAŃSKIEJ PRODUKCJI SAMOCHODÓW.

(es) W amerykańskiej produkcji samochodowej nastąpił znaczny spadek, wywołany ogólną depresją gospodarczą. Spadek tej produkcji datuje się już od roku 1929, w którym produkcja wyniosła 5,6 milionów sztuk, w roku 1930 spadła już do 3 milionów, zaś w pierwszych ośmiu miesiącach r. b. spadek w porównaniu z takim samym okresem roku ubiegłego wynosi 760.000 sztuk samochodów. Również i eksport samochodów w ciągu pierwszego półrocza znacznie zmalał, bo o 47,8 proc., co się wyraża w sumie 93,8 milj. dol. — W sferach giełdowych oceniają całkowitą produkcję samochodów w roku 1931 na 2,4 miliona sztuk, co stanowi spadek o jakie 900.000 sztuk.

Budowa karoseryj i remont samochodów

Obroty w Wielkopolsce za rok 1930 skurczyły się znacznie, osiągając w wielu wypadkach w porównaniu z obrotami dokonanymi w r. 1929, zniżkę do 50 procent. Powodem tego było przede wszystkim to, że zawierano transakcje przeważnie bardzo niskie, przyczem warunki płatności były znacznie gorsze. Ogólnie dał się we znaki kryzys zaufania kredytowego, który, mimo zastosowania wszelkich środków ostrożności,

spotęgował znacznie poniesione straty na dłużnikach, które z pozorów sądząc, dawały sprzedającemu dostateczne bezpieczeństwo.

Jedną z fabryk karoseryj okręgu Izby, zatrudniającą na początku roku 1930 — 68 robotników, zredukowała w połowie roku stan zatrudnienia do 10 robotników, by w końcu roku zupełnie zaprzęść produkcję. Fabryka ta w roku 1929 zatrudniała przeszło 115 robotników.

Surowce w znacznej części sprowadza się z zagranicy. W roku sprawozdawczym podniosła się produkcja krajowego sukna, które przy wyrobie karoseryj ma wielkie zastosowanie. Mimo, że wyroby krajowe w wielu wypadkach pod względem jakościowym mogą konkurować skutecznie z zagranicznymi, odczuwa się nieuzasadnione uprzedzenie do naszej wytwórczości rodzimej.

Sześciotaktowe motory spalinowe

W motorach spalinowych wyzyskujemy tylko część wytworzonego przez materiał pędny ciepła, — a to wskutek niedokładnego spalania, oziębiania wodą chłodzącą i t. d. Straty te są bardzo duże, np. skutek użyteczny motoru Diesla wynosi tylko 30—35% doprowadzonego ciepła, podczas gdy w zwyczajnych motorach spalinowych stosunek ten jest jeszcze gorszy.

Wobec tego, na uwagę zasługuje wykład profesora D-ra Terresa na ze-

braniu chemików niemieckich, — o wyrażonym przez niego sześciotaktowym motorze spalinowym, w którym proces spalania zachodzi nie od razu, — ale w dwóch fazach następujących po sobie.

W pierwszej fazie zachodzi spalanie niedokładne, — a gazy spalania po zmieszaniu z powietrzem poddaje się powtórnej kompresji i spalaniu, które już jest zupełne.

Proces ten odbywa się w następujących sześciu taktach: ssanie i przygo-

towanie mieszanki gazowej zawierającej małą ilość powietrza, kompresja i zapal, pierwsze niedokładne spalanie i ekspansja, drugie spalanie i ekspansja, wreszcie wydech gazów spalania.

Ten rodzaj motorów, nadaje się specjalnie dla ciężkich olejów, a wskutek dokładniejszego spalania wyzyskanie ciepła jest lepsze a współczynnik wydajności pracy cylindra staje się o wiele wyższym.

I.

DZIAŁ MOTOCYKLOWY

STAŁE UDOSKONALANIE MASZYN MOTOCYKLOWEJ.

(es) Dzisiejszy motocykl w swej produkcji został znacznie udoskonolony, tak, że już okres maszyn trzeszczących należy do niepowrotnej przeszłości. Dzisiejszy motocykl to maszyna nowoczesna, prosto samochód na dwu kołach, którego budowa oparta jest na wieloletnim doświadczeniu i ciągłych ulepszeniach.

Stałe szukanie nowych dróg konstrukcyjnych i stosowanie prawie każdej nowości samochodowej do mechanizmów motocyklu, dają kupującemu coraz lepszą i tańszą maszynę. To też zagranicą

motocykl przestał być luksusem, dziś on jest tanim i niezawodnym środkiem lokomocji, który w wielu wypadkach zastępuje kolej, podmiejską, autobus i t. p.

Jak wygłąda dzisiejszy motocykl.

Rama — szkielet całej maszyny, znacznie odbiega od swego prototypu, rama rowerowej — więcej od niej wydłużona z jednoczesnym obniżeniem, zapewnia wygodną i pewną jazdę.

Niektóre fabryki robią ramy prasowane z blachy żelaznej lub duraluminowej, częstszą jest rama rurowa. Koła wymienne, hamulce wewnętrzne szczękowe. Ogólnie przeważnie balonowe 26×3,35.

Motor to ogromne zmartwienie konstruktora.

W ostatnich latach zaczęto wbudowywać motory pochyło, osiągnięto w ten sposób lepsze chłodzenie głowicy

motoru, obniżono środek ciężkości maszyny i rozłożono ciężar równomiernie na oba koła, wpłynęło to znakomicie na stateczność maszyny.

Skrzynka biegów jeszcze trójbiegu zdradza coraz większą tendencję w kierunku jeszcze jednego biegu tak, że wśród angielskich modeli na rok 1931 16% posiada cztery biegi, podczas gdy w zeszłym roku było ich tylko 4%.

Przeniesienie ruchu motoru na tylne koło w maszynach francuskich uskutecznił walcem (60%) lub przynajmniej jednym łańcuchem przy blokowej budowie motoru — w Anglii „króluje” system dwu-łańcuchów.

Nowoczesny motocykl jako sport i jako środek lokomocji znajduje coraz większe zastosowanie i jest nadzieja, że będzie wkrótce tak popularny, jak rower.

**OPONY samochodowe
motocyklowe i rowerowe**

„ENGLEBERT”

Sp. Akc.

Wyrobów Gumowych w Warszawie

Krakowskie Przedmieście 5 Tel.: 442-98 i 794-28.

2115

„APOLLO”

Polska Fabryka Rowerów Sp. z o. o.
BIELSKO (ŚL.)

WYRÓB: ram rowerowych, obręczy, błotników, szprych, siodełek i ich części, jak również innych części składowych rowerów.

10229

Kompletne rowery!

Redakcja pisma służy bezinteresownie Szan. Abonentom swoim chętnie wszelkimi informacjami

w sprawie krajowych źródeł zakupu

Wszelkie życzenia w tym kierunku prosimy skierować do redakcji pisma.

Przemysł Rowerowy

Organ Związku Mechaników Samodzielnych na Polskę Zachodnią

Przemysł i handel motocyklowy i rowerowy

(Dokończenie).

Warunki płatności odbiorców znacznie się pogorszyły. Wypłacalność kupujących na raty obniżyła się znacznie, co uwidatnia się w sprzedaży rowerów na raty, mniej więcej w następujący sposób: Firma, która sprzedawała w r. 1929 rowerów na raty za 300.000 zł, zaskarżyła niewypłacalnych odbiorców na sumę 5.000 zł. Ta sama firma w r. 1930, przy obrocie o 40% mniejszym, wysłała skarg na przeszło 20.000 zł. Procent ten zmienił się na niekorzyść także przez to, że odpadła prywatnemu handlowi wielka część urzędników, kupujących rowery

na raty, którzy na mocy swych stałych stanowisk i regularnego odbioru pensji, zaliczają się do lepszych płatników.

W stosunku do eksportu w r. 1930 nie zaszła żadna zmiana. Fabryki z powodu braku odpowiedniego kapitału oraz znacznie droższego surowca, — tak rury jak i blachy w hutach polskich — od surowca niemieckiego, austriackiego i francuskiego nie są w możności walczyć z zagraniczną konkurencją, na zainteresowanych rynkach.

Dzięki ostatniej znacznej podwyżce cła na części rowerowe, zamierza tak

Państwowa Fabryka Uzbrojenia w Radomiu jak i kilka mniejszych fabryk prywatnych podjąć się produkcję tych części i należy się spodziewać, że import części rowerowych z zagranicy znacznie się zmniejszy.

Był prywatnego przemysłu rowerowego uzależnionym jest od przebiegu konkurencji Państwowej Fabryki Uzbrojenia oraz od podwyżki cła na kompletne rowery do wysokości podwyżki przeprowadzonej na części rowerowe, co uniemożliwi import kompletnych rowerów z zagranicy.

Oświetlenie roweru i motocyklu — dawniej a dziś

(p) Gdy ujrzały światło dzienne pierwsze rowery, podziwiane zgóry przez wszystkich i uznawane za przedmiot równie pożyteczny jak „niebezpieczny“ i karkołomny, nikt, niezawodnie i sam wynalazca nie zastanawiał się nad tem, żeby wehikułem tym przyspieszonej komunikacji osobowej, przedzierać się przez ciemności nocne. Niespodziewanie szybkie rozpowszechnienie użyteczności roweru i sportu kołowego, już pierwszych właścicieli „welo-cy-pedów“ i „bicyklów“ jak je szumnie nazywano naprowadzało na myśl konieczności wykorzystania szybkobieżnego kolumna stalowego mietylko do podróży o świetle i blasku słonecznym ale także pośród wieczorów, gdyż wtenczas stał się on niejednokrotnie więcej niezbędny niż za białego dnia.

Rozwiązanie tegoż zagadnienia nie napotykało zresztą na wielkie trudności a za pierwowzór posłużyła dorożka; która przecież i w mocy była przedmiotem użyteczności publicznej oświetlana migotliwym światłem latarki. Dlaczego więc nie skonstruować „latarki bicyklowej“, to nie trudnego i pojawiły się na rynku pierwsze latarki rowerowe a za podstawę ich materiału oświetleniowego posłużyła nafta, jedyny naomczas powszechny środek do trwałego oświetlenia. Wprawdzie wówczas znano już również gaz świetlny, lecz tego do potrzeb roweru zastosować nie było można, także i prąd elektryczny był w początkach swego zwycięskiego pochodzenia wszechstronności użytkowej, lecz nowoczesny ten sposób oświetlenia zdołano wykorzystać dopiero znacznie później.

Przez dłuższy czas w braku czegoś odpowiedniejszego posługiwano się do oświetlenia rowerów wstępną dziś na samo wspomnienie „knoczka“ naftową, która licho wypełniała swoje obowiązki i za łada niefortunnym powiewem wiatru gasła. Niebawem się przedzierania ciemności, wzmocniono luźnym reflektorem wewnątrz latarki, lecz wszystko to nie zadowalało istotnych potrzeb. Pozostając w dziedzinie prymitywnych latarni, prawie równocześnie pojawiły się na rynku latarki z zastosowaniem świecy, wypychanej w miarę stapiania stearyny zapomocą sprężyny.

Znaczne ulepszenie i pewien przewrót w oświetleniu rowerów sprowadziło wykorzystanie gazu acetylenowego wytwarzanego przez zastosowanie karbidu. Nie będziemy tu opisywali w szczegółach stale ulepszonej rowerowej latarki karbidowej, utrzymanej do daty dzisiejszej w choć zupełnie zmienionej obecnie formie. Podstawą jej konstrukcji pozostał dwuczęściowy generator, skraplacz karbidu oraz później zastosowany lustrzany reflektor parabolowy koncentrujący siłę światła w jednym punkcie. Odtąd też rozpoczęła się nowa faza oświetleniowa rowerów, odtąd prymitywna „latarka“ przeszła do przeszłości i poczęła ustępować miejsca nowoczesnemu i coraz bardziej udoskonalanemu „reflektorowi“, przedzierającemu ciemności ze stale zwiększaną siłą, co równocześnie wzmacniało bezpieczeństwo jazdy rowerowej i znacznie szybszego zmechanizowanego roweru, czyli rozpowszechnionego dziś motocyklu.

Równocześnie z postępem oświetlenia i ulepszaniem konstrukcji reflektorów acetylenowych (dla rowerów i motocykli, przemysł oświetleniowy dziedzinie elektrycznej rozwiązać zdołał pomysłnie ten problem przez skonstruowanie miniaturowych dynamo-reflektorów, które jedynie pod względem kalkulacji ceny nie zdołały dorównać kroku reflektorom acetylenowym. I obecnie posiadamy dla rowerów oraz motocykli dwa z sobą konkurencyjnie współzawodniczące systemy oświetleniowe, gazowy i elektryczny a ze względu na krytyczne warunki i kalkulację groszową w budżetach osobistych wszystkich niemal warstw społecznych, oświetlenie acetylenowe, wyeliminowane zupełnie przy samochodach, wodzi czasowo jeszcze prym przy rowerach i motocyklach. W zakresie dynamo-reflektorów, zbudowano w ostatnim czasie specjalny i niedrogi typ — motocyklowy — odpowiadający wszelkim współczesnym wymogom i prawnym przepisom siły oświetleniowej.

W ważnej tej dziedzinie potrzeby naszego rynku pokrywać jesteśmy zmuszeni prawie zupełnie importem a głównym dostawcą środków oświetleniowych dla rowerów, motocykli i samochodów jest rozwinięty w tej gałęzi wytwórczej przemysł niemiecki, nastawiony na handel eksportowy na szeroką skalę. Zauważyć wypada, że na sezon 1932 niemieckie czołowe zakłady przemysłowe tej dziedziny przygotowały cały szereg nowych i ulepszonych reflektorów zarówno gazowych jako też elektrycznych z blendami i kolorowymi promiennikami tylnymi.

ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIA
ORGAN ZRZESZENIA PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH W WIELKOPOLSCE.

Porozumienie dwóch największych firm radjotechnicznych

(es) Niedawno, pomiędzy silnie dotychczas zwalczającymi się koncernami: holenderskim Philipsem i niemieckim Telefunken doszło do porozumienia.

Wskutek tego porozumienia mają być podzielone sfery wpływów w Pol-

sce, pomiędzy temi obydwojma koncernami.

Porozumienie to z punktu widzenia naszych interesów będzie obojętne, jeśli w parze z tem nie pójdzie podwyżka cen na aparaty radjotechniczne.

„Zjednoczona Fabryka Żarówek” - „Osram”

Od powyżej wymienionych firm otrzymujemy następujące sprostowania, odnoszące się do naszych notatek, które, jak wiadomo, ukazały się również na łamach prasy codziennej:

„Nawiązując do artykułu, który się ukazał w zeszycie nr. 46 z dnia 19 ub. m. pod tytułem: „Monopol na żarówki”, prosimy w myśl postanowień ustawy prasowej o zamieszczenie następującego sprostowania:

1. Nieprawdą jest jakoby nasza fabryka celem zwiększenia sprzedaży żarówek postanowiła produkować druciki do żarówek o mniejszej wytrzymałości.

Natomiast prawdą jest, że tak jak poprzednio i obecnie wyroby naszej fabryki odpowiadają wymaganiom, ustanowionym przez Polski Komitet Elektrotechniczny (patrz normy na żarówki P. K. E.).

2. Nieprawdą jest, jakoby stworzono Centralne Biuro Sprzedaży Żarówek.

3. Nieprawdą jest, jakoby w naszej fabryce zredukowano w ostatnich czasach większą ilość pracowników umysłowych“.

Zjednoczona Fabryka Żarówek.
Spółka Akcyjna.

„1. Nieprawdą jest, że fabryki postanowiły produkować druciki do żarówek o mniejszej wytrzymałości, aby w ten sposób zwiększyć ich konsumpcję — prawdą jest natomiast, że fabryka nasza wytwarza żarówki wg. norm

konsumpcji prądu i trwałości zgodnie z istniejącymi przepisami, opracowanymi i przyjętymi przez Polski Komitet Elektrotechniczny z dn. 11 maja 1929 r.

2. Nieznane są fakty, aby w Polsce obecnie były sprzedawane żarówki po 60—70 groszy, bo tyle mniej więcej kosztują surowce na wykonanie żarówki potrzebne. Zresztą o ile chodzi o żarówki sowieckie, to tylko cło od 1 sztuki wynosi około 95 groszy, trudno więc przypuszczać, aby dumping sowiecki chciał dokładać Skarbowi Polskiemu 25 do 30 groszy od każdej sprzedawanej w Polsce żarówki, dając żarówkę za darmo i jeszcze opłacać koszty przewozu ze swej kieszeni.

3. Nieprawdą jest, że fabryki żarówek stworzyły Centralne Biuro Sprzedaży, bo takie biuro nie istniało i nie istnieje — prawdą jest jednak, że fabryka nasza prowadzi swoje interesy indywidualnie i zasilą rynek znacznymi kredytami w celu ułatwienia kupiectwu przetrwania obecnych słabych koniunktur rynkowych.

4. Nieprawdą jest, że w naszej organizacji zredukowano większą ilość pracowników umysłowych — a prawdą jest niezbita, że ilość zatrudnionego personelu pozostaje od kilku lat bez zmiany pomimo znacznie uszczuplonych obrotów.

Polska Żarówka „Osram”
Spółka Akcyjna.

ODBIORNIK RADJOWY W DANJI NIE PODLEGA ZAJĘCIU.

Rząd duński wydał niedawno bardzo ważne rozporządzenie, dotyczące radjoodbiorników. Komornik nie będzie odtąd miał prawa zajmować dłużnikowi aparatu radjowego. Radio uznane zostało przez prawo duńskie za artykuł pierwszej potrzeby do życia i, jako taki, musi podlegać wyłączeniu z pod zajęcia.

NOWA KORPORACJA PRZEDSIĘBIORCÓW PRZEMYSŁU INSTALACYJ ELEKTRYCZNYCH W BIAŁYMSTOKU.

Zorganizowano w Białymstoku Korporację Przedsiębiorstw Przemysłu Instalacji Elektrycznych. Teren działalności Korporacji obejmuje województwo Białostockie. Zarząd Korporacji ukonstytuował się następująco: inż. Książkiewicz, prezes, pp. Fecher i Oifenbach — zastępcy, Morduchowicz, Krauze, Sapożnik i Czmut — członkowie Zarządu. Siedziba Korporacji mieści się przy ul. Kilińskiego 6.

RADJO W POCIĄGACH.

Dnia 1. 12. została uruchomiona instalacja radjowa w pociągach południowych na linii Warszawa — Poznań. Do tej pory Ministerstwo Komunikacji udzieliło już 4 koncesje na zainstalowanie radja w pociągach, a mianowicie na liniach: Warszawa — Kraków, Warszawa — Lwów, Warszawa — Gdynia z przedłużeniem na Hel, Warszawa — Łódź.

„TYDZIEŃ RADJOWY“ NR. 49.

Ukazał się najnowszy numer „Tygodnia Radjowego“ i zawiera poza programami stacyj zagranicznych następujące artykuły: Rozwój radjofonii a muzea radjowe. — Dzika sztuka radjowa „Koroboro“, — Piosenka, którą kochałem... — Antena w górach. — U Brata Cezarego. — Miscellanea radjowe. — Radio a szkoła. — Problem fonogeniczności. — Nasi czytelnicy zapytują... — Skuteczny eliminator. — Radio a ziemniaki. — Jaka jest wytrzymałość anteny zewnętrznej. — Krótkie fale. — Porady techniczne. — Ze świata. — Konkurs szaradowy. — Rozrywki umysłowe.

Precz z przeszkodami w odbiorze radjowym!

Lokalne przeszkody radjowe usuwają skutecznie siemensowskie kondensatory i dławiki tłumiące. Dokładne informacje o zastosowaniu tychże udziela każdy skład radjowy.

Polskie Zakłady Siemens Sp. Akc.
Poznań, ul. Fredry 12

10260

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Zwycięstwo traktorów w Niemczech i w świecie

W obecnej epoce mechanizacji a zarazem przeracjonalizowania świata — odgrywa traktor rolę miernika. Zwycięstwo lub klęska traktora będzie zarazem triumfem lub likwidacją okresu racjonalizacji.

Racjonalizacja przemysłu niemieckiego, zapoczątkowana dopiero po wojnie światowej, a wzorowana na „czudzie gospodarczym” Stanów Zjednoczonych, dała, jak wiadomo, bardzo pomyślne pod względem gospodarczym rezultaty.

Etap pierwszy, a więc chemizacja rolnictwa, czyli zaopatrzenie go w odpowiednie nawozy sztuczne i naturalne, zapoczątkowany zresztą na długo przed wojną światową, można uważać jako zakończony. Pod tym względem osiągnęło rolnictwo niemieckie wysoki, jeżeli nie najwyższy, poziom na świecie. Teraz przychodzi czas na etap następny — na jego motoryzację, czyli zastąpienie żywej siły pociągowej siłą maszynową. I znowu działa tu fascynująco przykład krajów amerykańskich, już nie tylko Stanów, ale i Kanady i Argentyny, gdzie nieliczna i droga siła robocza z jednej strony, a słaby charakter ziemi z drugiej, powoduje ów triumfalny pochód maszyny w rolnictwie.

Dość wspomnieć, iż w samych tylko Stanach Zjednoczonych zmalała liczba zwierząt pociągowych w ciągu okresu 1920—1928 o 6 i jedną czwartą milj., ustępując miejsce maszynie. Natomiast w Niemczech liczba koni, o ile chodzi o rolnictwo, porównując obliczenia z 1925 r. z danymi spisu z 1907 roku, nie zmalała, ale nawet poważnie wzrosła, bo o 23,1 proc.

Tanich robotników rolnych w Niemczech brak, mimo chronicznego bezrobocia w miastach. Do robót sezonowych sprowadza się robotników z Polski — około 100.000 rocznie, jednak obsługa zwierząt pociągowych, zwłaszcza koni wymaga służby całorocznej. I jak dotąd, robotnicy, zwłaszcza lepsi, służby tej unikają, ponieważ nie daje ona żadnej perspektywy wybiecia się. Zgola inaczej przedstawia się sprawa przy traktorach. Do tej roboty garnie się właśnie robotnik inteligentniejszy, możność zdobycia odpowiedniej siły jest tu o wiele łatwiejsza, bardziej możliwa jest wymiana ludzi pracy między miastem i wsią.

Motoryzacja rolnictwa niemieckiego zaczęła się już w okresie inflacji i stabilizacji, ustala naskutek szeregu niesprzyjających warunków. Traktory były bardzo kosztowne, typów było coniemiarą, kredyt drogi, organizacja reperacji nieodpowiednia, to wszystko razilo rolników do kontynuowania tej akcji.

W ciągu ostatnich lat stosunki w tej dziedzinie radykalnie się zmieniły. Na rynku niemieckim pozostały tylko 2 typy krajowej produkcji: jeden pędzony olejami ciężkimi, drugi — lekkimi paliwami. Ale i tu widzimy postęp. Ford wybudował w Irlandji fabrykę traktorów, których cena wynosi 4.365 RM. tak, że i fabryki niemieckie musiały odpowiednio obniżyć górną granicę ceny. Może on na średnim gruncie w ciągu 12 godzin pracy zorać 2 i pół ha. na głębokość 18—20 cm., co odpowiada pracy 12—14 koni.

Utrzymanie pary koni kosztuje rocznie ok. RM. 3.600 łącznie z obsługą, od-

pisem amortyzacyjnym, oprocentowaniem i t. d., zatem 4 konie odpowiadają sumie powyżej RM. 7.000. Obliczając koszt dziennej 12-godzinnej pracy traktora łącznie ze wszystkim na RM. 50, otrzymamy przy 125 dniach RM. 6.250. Rentowność jest, jak widzimy, po stronie traktora, pamiętajmy jednak, że pozostaje jeszcze możność zużycia go na roboty mocne w ciągu pozostałych 12 godzin, co już ma nieraz miejsce. Pozostaje dalej możliwość kombinowania traktorów z autami ciężarowymi, ażeby i w dziedzinie transportu wykorzystać maszynę tak jak rolnik dzisiaj wykorzystuje konie. Oczywiście, to wszystko wzmacnia rentowność traktora; obniżenie jego ceny RM. 4.000 będzie musiało, zdaniem prof. Brandta, zapoczątkować jego zwycięski pochód w rolnictwie niemieckim. W pierwszym rzędzie zaczął z niego korzystać wszystkie gospodarstwa powyżej 100 ha., których liczba wynosi 18.669, a gdzie się go już spotyka. Ale i gospodarstwa chłopskie zaczęły przechodzić na pracę traktorami, gdy tylko powstaną przedsiębiorstwa, wynajmujące je, względnie wykonywujące dane roboty na zamówienie, gdy wreszcie powstaną odpowiednie spółdzielnie traktorowe. Zwłaszcza, iż umożliwi im to, przez skrócenie czasu pracy we własnym gospodarstwie, wynajmowanie się do pracy w innych większych gospodarstwach.

Wszystkie te czynniki spowodowały bezwzględna przewagę traktorów nad siłą „żywą” — a właśnie obecne czasy kryzysu nie tylko nie zmniejszyły ale spotęgowały ostateczne zwycięstwo traktora.

Projekt nowych cel na drobna narzędzia rolnicze

W tych dniach odbyło się posiedzenie Rady Towaroznawczej przy Min. Skarbu na której postanowiono ocenić: Nowoczesne drobne narzędzia ręczne używane do uprawy roli t. zw. narzędzia Wolfa — różnych kształtów motyczki, znaczniki, łopatki, pazurki, grabki, wypielacze, sadzaczki i t. p., stosowane w ogrodnictwie, wszystko z żelaza lub stali, nawet z rączkami, jako niestanowiące ciężkich narzędzi przewidzianych poz. 160 według poz. 161 p. 2 tar. celnej, zł. 188.50 za 100 kg. narówni z narzędziami osobno niewymienionymi z żelaza lub stali.

Wyrabiam masowo

PARNIKI

do kartofli i paszy „A G R A”

BRONKI posiewne

TACZKI do worków

TACZKI żelazne do różnych celów

SZUFLE do transportu ziemi

NABIERKI i FORMY do różnych celów

10036

Ryszard Liska

Wągrówiec

Fabryka Maszyn i Kociarnia, telefon 59.

Przygotowanie siewnika

Siewniki dostarczane przez fabrykę a szczególnie siewniki węższe typu włociańskiego, z reguły są dostarczane ze znacznie gęstszym ustawieniem redliczek, niż to jest przy dzisiejszym stanie wiedzy rolniczej pożądane. Siewniki mniejsze mają fabryczny odstęp zwykle 10,5 cm. rządów od rzędka, siewniki szersze 12 cm., a więc zwykle mieć będziemy do czynienia ze zmniejszeniem ilości redliczek.

Nim przystąpimy do odejmowania zbędnych redliczek, należy postanowić, jak gęsto mają pozostać pozostałe, czyli ustalić szerokość odstępów pomiędzy rzędami. Szerokość ta w dzisiejszych warunkach waha się od 15 cm. do 25 cm.

Więc pierwszą czynnością to określenie odstępów między rzędami, a co zatem idzie ilości rzędów, które siewnik ma obsiewać. Możemy tu obierać dwie drogi, albo zgóry ustalić szerokość rzędów np. 20 cm. i ustawiać siewnik ściśle według obranej szerokości.

Siewnik 175 cm. szeroki, odległości rzędów mają wynosić 20 cm., ustawia się 9 rzędów, pierwsza redliczka znajduje się w środku siewnika, pozostałe w odległościach co dwadzieścia centymetrów, od środka do ostatniej redliczki

z każdej strony jest osiemdziesiąt cm., od ostatniej redliczki do środka koła siedem i pół cm., podwojone 15 cm., a więc o pięć za mało, należy każde przednie koło wysunąć o 5 cm. nazewnątrz. Ustawia się jednak tylko 8 redliczek, środkowe redliczki znajdują się w odległości 10 cm. od środka siewnika, redliczki skrajne 70 cm. od środka siewnika, odległość od środka koła ostatniej redliczki wynosi 12,5 cm., ta liczba podwojona jest o 5 cm., większa niż szerokość projektowana rzędów, należy więc każde koło przednie zsunąć do wewnątrz o pięć cm.

Dalszym etapem przygotowania siewnika do pracy, to uregulowanie go na ilość wysiewu. Wprowadzić fabryki dodają do siewników tabelki, podające ilość wysiewu dla poszczególnych zbóż, ale mogą one najwyżej służyć dla orientacji, a to dlatego, że z roku na rok zmieniają się własności ziarna, jego ciężar, wielkość i t. d., a więc jedynie starannie wykonana próba może dać pewność, że siewnik sieje tyle, ile powinien. Ustawianie podług tabelki i orientowanie się w gęstości siewu przedemptując ścieżkę prowadzi zawsze do grubych różnic w ilości wysiewu, próba zaś gęstości siewu nie jest ani trudna, ani kło-

potliwa. Naprzykł.: Siewnik 1,75 m. szer. obwód koła 4,80 m., liczby te pomnożone dają 8,4 m. kw., $10.000 : 8,4$ daje 114, okrągło 120, to znaczy że koło siewnika na ha. robi 1.200 obrotów. Liczbę tę najlepiej namalować wewnątrz pokrywy skrzyni wysiewnej, przez co unikniemy rachowania na przyszłość, a także notatka się nie zagubi. Mając wiadomą ilość obrotów, próbę wysiewu wykonywamy w następujący sposób. Podnosimy prawą stronę siewnika, tak tylko żeby można było kołem prawem kręcić, podpieramy. Do siewnika sypimy ziarno przeznaczone do siewu, jeżeli ma być zaprawiane, to już po zaprawieniu, i obracamy kołem, ustawivszy przyrząd regulujący wysiew na oko albo na podstawie tabelki orientacyjnej. Pod siewnik podkładamy płachtę, na którą w czasie obracania kołem będzie się sypać ziarno. Zaczynamy obracać kołem, rachując obroty, dla ułatwienia rachowania należy jedną szprychę oznaczyć wiechciem, chustką, a jeszcze lepiej pomalować na kolor odmienny niż koło.

P. Góralewski zapowiada w „Rolniku“, z którego powyższe ustępy podajemy, osobny artykuł o budowie aparatów wysiewnych.

Maszyny i narzędzia rolnicze w Lubelskiem

(es) Okres jesienny zwykle w przemyśle maszynowym i narzędzi rolniczych zaliczamy do okresu sezonowego, w tym roku nie spełnił pokładanych w nim nadziei, co zresztą było do przewidzenia.

Jakkolwiek ruch w porównaniu z miesiącami letnimi ożywił się nieco, to jednak w stosunku do analogicznego okresu r. ub. wykazuje poważną zniżkę, bo dochodzącą do 50 proc.

Co jest przyczyną tego zjawiska? Otóż główną przyczyną jest ten fakt, że ceny narzędzi i maszyn rolniczych utrzymują się mniej więcej na poziomie stałym, gdy cena płodów rolnych niewspółmiernie spadła.

Poza tem drugą przyczyną jest to, że stosuje się bardzo ogłędne stosowanie kredytów wobec klientów, co stale zmniejsza liczbę odbiorców.

Listopad wykazał nieco większe ożywienie w dziale parników i części plugów, zaś sprzedaż maszyn rolniczych należy do wypadków bardzo rzadkich.

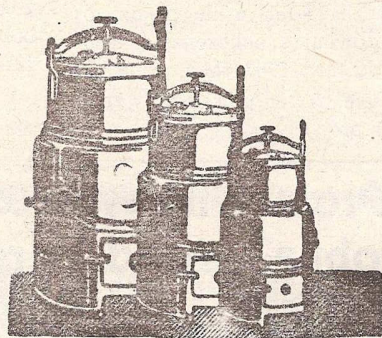
Rozwój w dziedzinie mleczarstwa polskiego dał się odczuć w handlu maszynami i narzędziami rolniczymi, bowiem dało się zauważyć większe zapotrzebowanie na wirówki i to na korzyść wirówek większych rozmiarów. Zapotrzebowania rynku lubelskiego pokrywają całkowicie fabryki krajowe. Z zagranicy to jest: z Anglii, Niemiec i Szwecji sprowadzało się przybory stalowe jak noże do sieczkarni.

Na wiosnę branża maszyn i narzędzi rolniczych przewiduje większe ożywienie.

Wszelkie maszyny i narzędzia rolnicze

Pierwszorządny
Krajowy fabrykat - parnik
„JOKO“

po cenach konkurencyjnych

6116

jest

najlepszy i najpraktyczniejszy w użyciu

Józef Konieczny
Fabryka maszyn i kotłarnia
Gniezno, Moniuszki 1. Telefon 328

DZIAŁ BUDOWLANY, DRZEWNY I CERAMICZNY

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasz bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszym piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyczach w fabrykacji materiałów budowlanych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i u nas ta gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

Potrzeba normalizacji w dziedzinie drzewnictwa

(es) Sprawa normalizacji drewna jest niewątpliwie jednym z kardynalnych zagadnień, które należałoby rozwiązać. Wymaga tego zarówno produkcja z uwagi na krajowy rynek budowlany, jak i eksport, którego rentowność zależy między innymi od opracowania odpowiednich norm i ścisłego ich przestrzegania.

W „Rynku Drzewnym” znajdujemy na ten temat fachową opinię, którą poniżej przytaczamy. Pismo to zadaje pytanie na temat dalszego prace normalizacyjne tak słabo posuwają się naprzód.

Przyjrzyjmy się strukturze instytucji, powołanej do życia dla przeprowadzenia prac normalizacyjnych. Polski Komitet Normalizacyjny liczy w swym składzie prócz przewodniczącego, 8 przedstawicieli Ministerstw i urzędów, 2 naukowych organizacji technicznych, 1 przedstawiciela t. zw. Lewiatana, przedstawiciela Instytutu Naukowej Organizacji Pracy, 6 przedstawicieli organizacji przemysłowych, koła Mechaników, Stowarzyszenia Elektryków. — Na dwudziestu pięciu członków Komitetu niema ani jednego przedstawiciela przemysłu drzewnego. Co więcej, brak jest bodaj jednej osoby z przemysłem tym obznajmionej. Idziemy dalej. Wśród dwudziestu jeden komisji brak jest komisji drzewnej. Normalizacja drewna powierzona została Komisji Budowlanej. W komisji tej niema ani jednego przed-

stawiciela drzewnictwa. Wyłoniła ona dziesięć podkomisji, wśród których drewnem zajmowałyby się winny: podkomisja I drewnianych części budowy i X (drewna). W pierwszej podkomisji brak jest zupełnie przedstawiciela drzewnictwa.

Jest to kraina, znajdująca się w wyłączonej władaniu pp. przedsiębiorców budowlanych.

Nic dziwnego, że ludzie nieorientujący się w potrzebach i bolączkach drzewnictwa, nie mogą załatwić w szybkim tempie jego normalizacji. A normalizacja drewna, jak to już wskazaliśmy, jest całemu gospodarstwu narodowemu koniecznie potrzebna. Wymagać ona jednak będzie gruntownych prac przygotowawczych, które pozwolą na przewyższenie stojących na drodze przeszkód. A przeszkody te są znaczne, pamiętać bowiem trzeba, że polska produkcja drewna rozpada się na szereg ośrodków, z których każdy rozwijał się w odrębnych warunkach. Związki z obcymi państwami, odrębne potrzeby lokalne, miejscowe zwyczaje, nastawienie na różne rynki eksportowe, wytworzyły taką mnogość wymiarów, nazw nawet odmiennych w różnych dzielnicach, że wprowadzenie porządku w całą tę pstrą płatanną jest rzeczą niezmiernie potrzebną i nagłą.

UCHYLENIE USTAWY O ZAOPATRZENIU LUDNOŚCI W DRZEWO BUDULCOWE I OPAŁOWE.

Przedłożony został Sejmowi projekt ustawy, uchylającej ustawę z dnia 28 lutego 1919 roku, w sprawie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe. Projekt redukuje się właściwie do jednego artykułu, uchylającego rzeszoną ustawę, która w swoim czasie, wobec zniszczenia wojennego, była konieczną i przewidywała wydawanie drzewa budulcowego na rachunek Skarbu Państwa i upoważniała rząd do dokonywania zajęcia w lasach prywatnych. Poza tem w dniu 20-go września 1920 r. wydano rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, które określiło wysokość ilości drzewa, możliwej do zajęcia, na 30 proc. masy drzewnej 10-letnich, wzgl. 5-letnich etatów rebowych.

W dniu 6 lipca 1923 r. wydano ustawę o pborze daniny lasowej na cele odbudowy kraju i w dniu 6 maja 1924 r. o pomocy państwowej na odbudowę budynków, zniszczonych lub uszkodzonych przez działania wojenne. Ustawy te wprowadziły opodatkowanie jednorazowe lasów, o wpływ z tego źródła został przeznaczony na udzielanie pożyczek na odbudowę. Tym sposobem ustawa z roku 1919 stała się całkiem zbędną co do drzewa budowlanego.

Mutatis mutandis — to samo dotyczy drzewa opałowego na potrzeby szkół, urzędów, zakładów użyteczności publicznej i ludności niezamożnej. Po wojnie, wobec zrujnowania środków komunikacyjnych, wobec zahamowania wolnego obrotu towarowego licznymi rozporządzeniami, ustawa 1919 roku była konieczna. Dzisiaj stosunki handlowe weszły na tory normalne, podaż i popyt w zupełności odzyskały swe prawa w handlu, wobec czego ustawa 1919 roku w zakresie drzewa opałowego stała się całkiem nieaktualną. Stwierdza to zresztą Ministerstwo Robót Publicznych, zaznaczając, że w ciągu ostatnich kilku sezonów zimowych Ministerstwo, jako wykonawca ustawy, nie miało z tej dziedziny ani jednej sprawy do załatwienia, ani nie znalazło się w potrzebie wydania jakiegokolwiek w tym kierunku zarządzenia.

Powstanie fabryki klinkieru w pow. będzińskim

(es) Sejmik Powiatowy w Będzinie przystąpił do wybudowania w Grudkowie wielkiej fabryki klinkieru t. j. materiału do budowania dróg. — Koszt wybudowania tej fabryki wynosi 2.200.000 zł. Dotychczas inwestowano w fabryce około 1.700.000 zł. Budynki fabryczne znajdują się już pod dachem i w najbliższych dniach nastąpi zmontowanie maszyn. Produkcja obliczona jest na 6.000.000 klinkieru rocznie. Uruchomienie klinkierni, które nastąpi z wiosną b. r. ma duże znaczenie dla Zagłębia Dąbrowskiego, albowiem przez swą trwałość i taniać klinkier nadaje się najbardziej do naprawy dróg w tak ważnej arterii życia gospodarczego Polski.

Ponadto fabryka da zatrudnienie dość znacznej liczbie bezrobotnych.

CEGIELNIA PAROWA WITASZYCE

stacja, poczta i telegr.: Witaszyce

dostarcza na dogodnych warunkach:

dachówki (karpiówki), dreny od 1 1/2" do 9",
cegłę maszynową, tonówkę, dziurawkę,
sufitówkę i kominówkę

Produkcja łączna 12.000.000 rocznie

9723

Wielkopolski przemysł ceglarski

Wielkopolski przemysł ceglarski przechodzi obecnie kryzys cięższy niż jakakolwiek inna dziedzina przemysłu budowlanego. Ten stan rzeczy oświetla retrospektywnie ostatnie „Sprawozdanie” Izby Przem.-Handlowej za rok 1930.

Wśród przemysłu mineralnego Wielkopolski główną rolę odgrywa przemysł ceramiczny, specjalnie ceglarski. Cegielnie okręgu Izby pod względem technicznym należą do najlepiej wyposażonych w Polsce. Cegielni oraz fabryk dachówek i sączków znajduje się w okręgu Izby 173. Są to przeważnie zakłady typu średniego i wielkiego o rocznej zdolności produkcyjnej w granicach 2—8 milionów sztuk. Polska posiada około 1000 cegielni z piecami stałymi (hofmannowskiemi) i około 1000 cegielni z piecami połowemi zwykłymi.

Sytuacja przemysłu ceglarskiego była w roku sprawozdawczym bardzo ciężka. Przemysł ten jest ściśle związany z przemysłem budowlanym i każde osłabienie ruchu budowlanego od razu odbija się na zatrudnieniu cegielni.

Nagromadzone na początku roku zapasy, oceniane w przybliżeniu dla całej Polski na 500 milionów sztuk, wywarły decydujący wpływ na kształtowanie się cen, które wobec zupełnego braku zapotrzebowania w pierwszym półroczu zaczęły gwałtownie zniżkować. Jeżeli już w roku 1929 spadek cen wyrobów ceglarskich wywołał poważny wstrząs i zachwiał egzystencję paru zakładów, to w roku 1930 dalszy spadek cen stał się niebezpiecznym dla całej tej gałęzi. Ceny na cegłę w porównaniu z rokiem 1928 spadły o przeszło 40%, co dało cenie

sprzedażną niżej kosztów własnych, bo od 40—45 zł za 1000 sztuk. Ceny te uważać należy jako wyjątkowe, wywołane kryzysem i chęcią ratowania zakładów od upadku natychmiastowego.

Brak zapotrzebowania i spadek cen musiały wywołać ograniczenie produkcji wzgl. zupełne jej powstrzymanie przez niektóre zakłady, a równocześnie musiało nastąpić wcześniejsze zakończenie produkcji, gdyż już w sierpniu i wrześniu. W porównaniu z rokiem 1929 produkcja spadła o 40%.

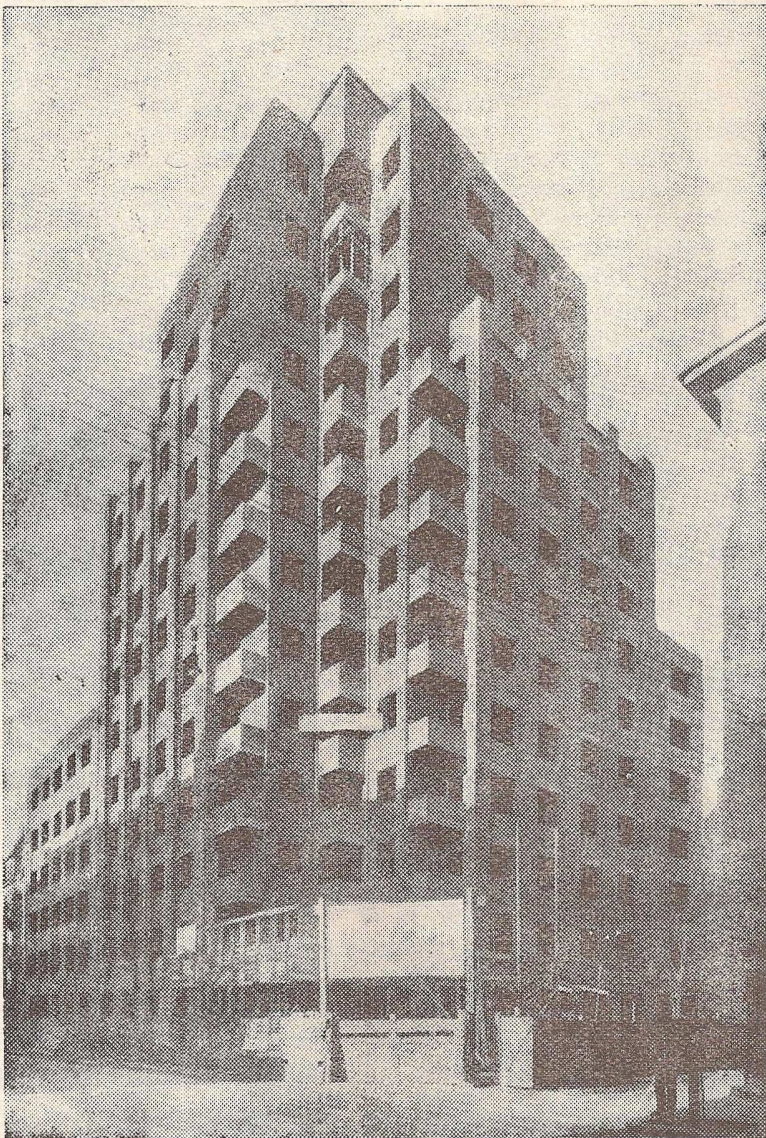
W związku z pewnym ożywieniem budowlanym w drugiej połowie roku, cegielnie część zapasów sprzedawały, tak, że w porównaniu z rokiem ubiegłym stan zapasów towarowych w końcu roku doszedł do normalnej prawie wysokości, zapasy jednak cegły niepalonej zwiększyły się znacznie, gdyż brak kapitałów nie pozwalał cegielniom skutecznie produkować do końca.

Najciężej przedstawiała się sytuacja w dziale drenów. Nowoutworzony w kwietniu Syndykat Producentów Drenów nie zażegnał ciężkiego położenia zakładów drenarskich, które pozbawione prawie zupełnie zbytu z powodu słabej akcji finansowej Państwowego Banku Rolnego i niechęci sfer gospodarczych skutkiem kryzysu rolniczego do meljoracji, przeliczywały się w cenach przy zdobywaniu klientów. Brak kredytów meljoracyjnych i kryzys rolnictwa spowodowały wstrzymanie większych robót drenarskich. Spadek cen produktów rolnych przyczynił się do tego, że w wielu wypadkach, gdzie już kredyty przez Państwowy Bank Rolny przyznano, rolnicy odstąpić musieli od zamiaru drenowania swych majątków. Produkcję ograniczono wobec tego do minimum i nie przekroczyła ona 20% zdolności wytwórczej.

W dziale dachówek fabryki dachówki w dzielnicy zachodniej znajdowały się w trochę lepszej sytuacji, jak fabryki dachówki województw centralnych, gdzie panował zupełny zastój. Zbyt spadł do minimum, wskutek czego poważne remanenty przeszły na rok 1931.

Stosunki finansowe cegielni były nadzwyczaj ciężkie wskutek wysokich nakładów administracyjnych przy nieznacznej produkcji, braku środków obrotowych, inflacji wekslowej oraz znacznej ilości upadłości i nadzorów.

Sprawy transportowe jak i format cegły poruszone w naszym sprawozdaniu za rok 1929 pozostają w dalszym ciągu aktualne. Przemysł ceramiczny daktliwie odczuł podwyżkę przewoźnego na miał węglowy.

14-to piętr. gmach biurowy i mieszkalny o szkieletcie stalowym w Katowicach — Fundamenty żelbetowe.

Piece Szrajbera-Kafle stalowe

Wobec pojawienia się w prasie ogłoszeń nieuczciwej konkurencji o wynikach prób, porównawszy między zwykłym piecem z kafli glinianych, a piecem „Szrajbera” z kafli stalowych, przyczem piec kafłany miał dać jakoby lepsze wyniki,

oświadczamy

że ogłoszenia te w treści swej są **niezgodne z prawdą**, bezpodstawne i obliczone na celowe wprowadzenie w błąd opinii publicznej.

Autorzy tych ogłoszeń zostali pociągnięci przez nas do odpowiedzialności karnej i cywilnej na podstawie ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Wyniki procesu zostaną podane do wiadomości publicznej.

Karol Szrajber, Sp. z o. o.
Warszawa, ul. Grójecka 33.

Dla stwierdzenia istotnego stosunku wartości użytkowej **pieców z kafli stalowych „Szrajbera”** w porównaniu ze zwykłymi piecami kafłowymi, podajemy odpis jednej z wielu posiadanych opinii, n. p. Zarządu Kasy Emerytalnej P. K. P. w Poznaniu:

Zarząd

Poznań, dnia 31 marca 1931 r.

Kasy Emerytalnej dla Robotników
Kolei Państwowych w b. dzieln. pruskiej.

Nr. Dz. Ke 1/4 — 1124/31

10255a

Opinia w sprawie: pieców syst. „Szrajbera”.

Stosownie do życzenia Szan. Firmy z dnia 17 stycznia 1931 r. komunikuje się, że piece systemu „Szrajbera” ustawione w mieszkaniach domów robotniczych przy ul. Rolnej - Łanowej w Poznaniu w ilości 115 sztuk, **działają bardzo dobrze** i od czasu używania ich t. j. od dnia 15 października 1930 r. nie wykazują najmniejszych usterek

Lokatorzy mieszkań, w których ustawiono wspomniane piece, są z nich zupełnie zadowoleni i stwierdzają zgodnie, że **piece te są praktyczniejsze** od kafłowych, nagrzewają dobrze pokoje i trzymają dłużej ciepło, niż kafłowe przy mniejszym zużyciu paliwa.

Zarząd

Kasy Emerytalnej dla Rob. Kolei Państw. w b. dz. pr.

(—) Dr. Podstawa, przewodniczący.

Dla wyjaśnienia zaznaczamy, że w każdym ze 115 mieszkań dwupokojowych Kasy Emerytalnej, wybudowano po jednym piecu „Szrajbera” i po jednym piecu ze zwykłych kafli.

Jednogłośnie stwierdzenie, wyższości zalet pieców „Szrajbera” przez 115 rodzin obserwujących działanie obydwóch rodzaj pieców w życiu codziennym, poświadczane przez Zarząd Kasy Emerytalnej ustala niezbicie, że piece z kafli stalowych „Szrajbera” są lepsze od pieców kafłowych.

Przedstawiciel na Województwo Poznańskie:

St. Kowalski, Poznań, ul. Dąbrowskiego 28 — Tel. 73-28

Stefan Pelczyński

Telefon: **Hurtownia Materiałów Budowlanych** Adr. telegr.:

76-05 i 76-56 **Poznań - Dworzec Towarowy obok Ekspedycji Towarowej „Espehurt Poznań”**

dotarcza wagonowo i w mniejszych ilościach cement portl. i szybkowiązący, wapno budowlane i hydrauliczne, cegły, pustaki, drenaż, płyty ceglowne, trzcinę sufitową, gips murarski i sztukatorski, ziarna marmurowe do teraca krajowe i zagr., piaskowiec do szlifowania, smołę, lepek, papę dachową zwykłą i specjalną asfaltową, papę izolacyjną, karbolineum, tragarze, gwoździe, żelazo budowlane, listwy ochronne do stopni i narożniki ochronne do murów, płytki posadzkowe i ścienne glazurowane, kamionkowe koryta glazurowane i rury, tynk szlachetny „Terrabona”, „Ceresit” przeciw wilgoci, materiały do izolacji, ściółkę torfową, sierść cielecą, szklane cegły i dachówki, szplisy, gonty, dachówki palone, „Eternit”, siatkę ceglową „Staussa”, wyroby cementowe, wyroby szamotowe krajowe i zagraniczne, kafle białe i kolorowe oraz wszelkie inne artykuły w zakres budownictwa wchodzące. — Wykonanie posadzki teracowej lub terrakotowej, wykładanie ścian glazurowanymi płytkami ściennymi, wykonanie pokrycia dachów dachówką azbestowo-cementową lub specjalną papą asfaltową. Na życzenie bezpłatnie kosztorysy lub oferty

W sprawie transportów budulca

Starania o zniesienie podatku ładunkowego od transportów budulca.

Sekcja Drzewna Stow. Kupców m. Łodzi podjęła ostatnio inicjatywę, zmierzającą do zmniejszenia kosztów transportu drzewa, przeznaczonego dla celów ruchu budowlanego. W tym celu sekcja złożyła do Izby Przem.-Handlowej obszerny memoriał, wysuwając postulat zwolnienia transportów drzewa, przeznaczonych dla ruchu budowlanego od opłacania miejscowego podatku od ładunków.

Wykrycie cennych podkładów grafitu, pirytu i rudy w Stanisławowie

Przeprowadzone w Karpatach zachodn., pod kierownictwem geologów Uniwersytetu Warsz. dr. Świdzińskiego i dr. Łuniewskiego, badania geologiczne i poszukiwania górnicze na terenach, położonych nad Czereposzem, dały niespodziewane wyniki, odkryto bowiem bogate pokłady grafitu, pirytu oraz rudy żelaznej, zawierającej ponad 50 proc. żelaza. Sprawa tą zainteresował się Bank Gosp. Krajowego, który zamierza utworzyć specjalną organizację, mającą na celu eksploatację powyższych terenów.

Niemiecki przemysł budowlany

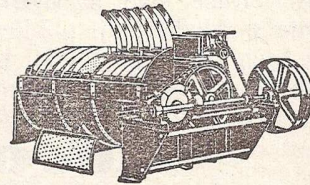
Wartość niemieckiej produkcji przemysłu budowlanego w latach 1926—1930 wynosiła 8 miliardów mk. rocznie, zbliżyła się więc do wartości produkcji przemysłu włókienniczego z 10 miliardami marek, a przekraczała znacznie wartość produkcji przemysłu węglowego (3,33 miliarda), żelaznego (3 miliardy) i maszynowego (4 miliardy). Prawie 1/3 część całego ruchu towarowego dróg żelaznych w Niemczech przypada na transporty materiałów budowlanych.

GASPARY

Maszyny

Płóczki Gaspary'ego

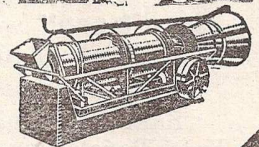
najnowszej i najpraktyczniejszej konstrukcji

do płókania i sortowania piasku, żwiru, rudy mineralnej, gruzu, odłamków oraz najcięższego gruzu.

Żądajcie prospektu Wa 43. 10107

„Nixe“ D. R. P. jest najdoskonalszą maszyną do płókania i sortowania o korzyści podwodnym.

GASPARY A-G, MARKKRANSTÄDT-LEIPZIG

Światowej sławy specjalna fabryka maszyn do rozdrabniania budowlactwa, wyrobu sztucz. kamienia oraz dla przemysłu chemicznego

PRZEMYSŁ SZKLANY

Sytuacja w hutnictwie szklanym

Położenie przemysłu szklanego nie uległo zasadniczym zmianom. Dział szkła tafelowego, wobec ograniczonego ruchu budowlanego nie może rozszerzyć podstaw produkcji, natomiast w dziale hut butelkowych, pracujących dla Monopoli Spirytusowego, daje się zaobserwo-

wać lekkie ożywienie, które jednakowoż nie może wywrzeć decydującego wpływu na ogólną, jeszcze ciężką sytuację. Na odcinku eksportowym w dziale butelkowym należy zarejestrować dojście do skutku kilku transakcyj z odbiorcami austriackimi.

Mechanizacja produkcji butelek

Przewrót dokonany automatyczną dmuchawką typu Owen'a.

W zróżnicowanej produkcji przemysłu szklanego, wśród poszczególnych jego działów, wyrosła odrębna, potężna gałąź wytwórstwa obejmującego wyrób butelek: do piwa, wina, spirytusów, wód mineralnych, mleka, medykamentów, płynów kosmetycznych i t. p. jednym słowem opakowań butelkowych, nie wykluczając ba'lonów i demionów, stosowanych w produkcji oraz zbycie wyrobów swych przez liczne dziedziny przemysłowe. Huty szklane, trudniące się wyrobem butelek, inaczej fabryki butelek, ze względu na masowy ten artykuł, który z konieczności wyróżniać się musiał taniością, rozplanowane były przeważnie w okolicach obfitujących w

lasy ze względu na wykorzystanie możliwości najtańszego materiału paliwa a tem było drzewo.

Produkcję butelek dokonywano do niedawna jeszcze prawie wyłącznie sposobem rekodziela, przez tak zwanych dmuchaczy szkła. Prymitywny sposób wyrobu butelek szklanych utrzymał się do najświeższych nawet czasów. Dymak szkła nabierał piszczelem odpowiednią ilość płynnego materiału surowego z wanny czyli tak zwanego stapiaka i wydmuchiwiał podstawową formę butelki dokonując ostatecznego wykończenia w formie żelaznej.

(Dokończenie nastąpi.)

CIEŻKIE POŁOŻENIE CZECHOSŁOWACKIEGO PRZEMYSŁU SZKLANEGO.

(p) W związku ze spadkiem funta angielskiego, czechosłowacki przemysł szklany, dokonujący od lat ożywionych i znacznych obrotów na podstawie funta z pojemnymi rynkami brytyjskimi, doznał bardzo poważnych strat. Eksport szkła czechosłowackiego zmalał już w roku ubiegłym o przeszło 250 milionów koron czeskich, w roku bieżącym natomiast zamówienia gwiazdkowe z Anglii ustały prawie zupełnie. Fabrykanci szkła stołowego, lustrzanego i butelkowego posiadają wspólne biuro sprzedaży, zatem kontrola ruchu handlowego jest bardzo ułatwiona.

Do pogorszenia wytworzonej powyższymi warunkami sytuacji, przyczyniło się także podwyższenie cła o 15% we Włoszech, również Norwegia oraz inne kraje zapowiedziały znaczną podwyżkę stawek celnych na szkło a na Węgrzech podwyższony został podatek obrotowy o 50%.

SKRZYŃKA ZAPYTAŃ

Z dziedzin porad fachowych i źródeł zakupów.

Bezinteresownie z zapytań i odpowiedzi korzystał mogą tylko abonenci, dla innych każde zapytanie lub odpowiedź kosztuje 3.— zł. Odpowiedzi nie publikujemy, lecz odpowiadamy listownie.

UPRASZA SIĘ O ZGŁOSZENIA DOSTAWCÓW:

Nr. 6045. firmy, dostarczającej nowoczesne urządzenia wewnętrzne dla handlu żelaza i sprzętów kuchennych.

Nr. 6501. firmy, dostarczającej nożyki do gołenias „Oceana” Oryginal.

Nr. 6515. huty szklanej, wyrabiającej naczynia do kałamarzy, automatyczne, prawnie zastrzeżone.

Nr. 6563. fabryk krajowych, wyrabiających żelazo paskowe czyste bez zondry t. zw. bednarka, w zwoju wymiar: 8, 9, 10 m/m szerok. 0,5, 0,7 m/m grub.

a) blachę taśmową białą pocynowaną w zwoju rozmiar 54 m/m szeroka, 0,25 grub.

Nr. 6605. firmy, dostarczającej kamienie płaskie oraz okrągłe do zapalniczek, oraz zapalniczki do kuchenek gazowych.

Nr. 6623 a. fabryk metalowych „Lavit”.

Nr. 6640. wytwórni maszynek terrakotowych do naparzania kawy.

Nr. 6654. wytwórni krajowej aparatów elektrycznych do mieszania ciasta dla użytku domowego.

Nr. 6669. firmy, wyrabiającej mosiężne samowary do osrzewania węglem drzewnym.

Nr. 6672. firmy, dostarczającej dysze wozowe z rur prasowanych.

Nr. 6690. firm, wyrabiających śruby do łóżek.

Nr. 6696. firmy, dostarczającej wzory do dekoracji okien wystawnych branży metalowej.

Nr. 6700 c. firmy, dostarczającej narzędzia instalatorskie, cyfry i alfabety stalowe do wybijania w żelazie.

Nr. 6718. firmy, wyrabiającej kraty suwalne „Fosa”.

Nr. 6719. fabryki, dostarczającej sprężyny do gramofonów.

Nr. 6752. firmy, dostarczającej oprawki (obsadki) do żarówek do lampek kieszonkowych elektrycznych.

Nr. 6754. firmy, dostarczającej tlenek cyny.

Nr. 6755. firmy, dostarczającej nożyce do strzyżenia bydła.

Nr. 6757. firmy, dostarczającej maszyny do spawania elektrycznego punktowego blach.

Nr. 6758. firmy, dostarczającej aparaty do rozpylania lakieru na blachy żelazne (tzw. Farbsprühapparate).

Nr. 6759. firmy, dostarczającej metal nikielowy do nikiłowania w drodze elektryczno-chemicznej tzw. nikiel anody.

Nr. 6762. fabryki, wyrabiającej szkło, które się nie rozpryskuje.

Nr. 6764. firmy, wyrabiającej nowoczesne uniwersalne stojaki do rowerów z nastawialnymi i przesuwalnymi podpórkami, odpowiednie do rowerów, wszelkich systemów i rodzajów.

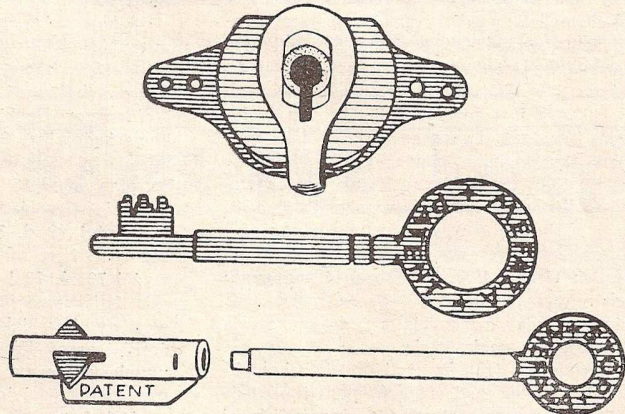
Z życia placówek przemysłowo-handlowych

Parniki krajowe typu „Joko”

(p) W czasokresie zimy, gdy trzodę chlewną i wogó'e inwentarza żywy w gospodarstwach rolnych odpasać trzeba pasza suchą i gotowaną, wzrasta popyt między innymi na parniki do okopowych. Pośród różnorodnych typów znajdujących się u nas w obiegu handlowym pełne uznanie hodowców bydła i trzody chlewnej oraz właścicieli gospodarstw rolnych a zarazem także sfer fachowych, zdobył pierwszorzędną krajową fabrykat Parnik marki „Joko”, bardzo praktyczny w użyciu a przytem stosunkowo przystępny w cenie i dlatego znajdujący coraz szersze zastosowanie. Parniki „Joko” wytwarza seryjnie w trzech typach co do pojemności Fabryka maszyn i kotłarnia Józef Konieczny w Gnieźnie, przy ul. Mońszki 1 i służy pp. kupcom branży maszyn i narzędzi rolniczych na życzenie szczegółową ofertą oraz warunkami dostawy.

Patentowane bezpieczniki do zamków

(p) Na polu produkcji zamków bezpieczeństwa pojawiają się coraz to nowe wynalazki, wzbudzające niejednokrotnie podziw pomysłowością a mimo to wiele z nich w użyciu praktycznym nie odpowiada swemu celowi i przeznaczeniu. Ostatnio Wielkopolska Fabryka Zamków „Mełaza” w Lesznie Wielkopolskim przy Rynku 26/27 skonstruowała uwidoczniony na rycinie, opatentowany bezpiecznik do zamka. Nowy ten typ bezpiecznika odznacza się nie tylko precyzjnym i pierwszorzędnym wykonaniem, lecz przede wszystkim nieskomplikowaną, wielce uproszczoną konstrukcją, zapewniającą jednakże niezawodne działanie i wysoki stopień bezpieczeństwa.

Bezpieczniki marki „Mełaza”, nadają się do każdego zamka a zastosowane są przede wszystkim do zamków mieszkaniowych, stanowiąc niezrównaną wprost ochronę przed włamaniem. Nowy ten typ bezpiecznika zasługuje na szczególniejszą uwagę pp. kupców branży żelaza jako artykuł masowego zbytu, zasługujący zresztą na najszerze rozpowszechnienie.

Wyroby z drewna firmy Ludwik Turowski w Kępnie (Wlkp.)

(p) Szanownym Czytelnikom naszym, przede wszystkim zaś pp. kupcom branży żelaza i narzędzi zwracamy uwagę na ogłoszenie Fabryki szprych i dzwon Ludwik Turowski w Kępnie Wielkopolskim, która między innymi wyrabia masowo trzonki do łopat proste, gięte z uchwytem D i T, dalej drażki do szczotek oraz najlepszego wykonania deski do prania. Z uwagi na dokonywany w tym dziale masowy zbyty tych artykułów, dostarcza firma wskazana fabrykaty swoje po bardzo niskich cenach i na korzystnych warunkach, z którego to względu polecamy ją zasłużonemu poparci.

Stałemu czytelnikowi z Łodzi p. J. K.

Mamy na składzie książkę p. t. „Uproszczona Księgowość” M. Pacoszyńskiego. Omawia ona w sposób przystępny księgowość dostosowaną do wymagań kodeksu handlowego i ustaw skarbowych. — Cena 3,— zł + porto 95 gr. — Wysyłamy jedynie za poprzednim nadesłaniem gotówki.

Administracja.

Przetargi • Submisje • Licytacje

PRZETARG OFERTOWY.

Dyrekcja Państwowych Zakładów Tele- i Radiotechnicznych w Warszawie ogłasza publiczny przetarg ofertowy na wykonanie robót instalacyjnych centralnego ogrzewania, wodociągów i kanalizacji i za- instalowanie dźwigu towarowo-osobowego o nośnej sile 2000 kg.

Oferty składać należy do dn. 15. 12. 1931 r. do godz. 12-ej.

Blizsze szczegóły zamieszczono w nr. 280 „Monitora Polskiego” z dn. 4. 12. br. i „Gazety Polskiej” nr. 330 z dnia 3. 12. br.

Zarząd Kasy Emerytalnej dla Robotników Kolei Państwowych w byłej dzielnicy pruskiej w Poznaniu rozpisuje niniejszem

PRZETARG OFERTOWY

na prace ziemne, murarskie i ciesielskie przy budowie domów mieszkalnych w Gdyni przy Szosie Gdańskiej.

Warunki przetargu można nabyć za opłatą 6 złotych w Zarządzie Kasy Emerytalnej w Poznaniu, ul. Skarbowa 10, w godz. od 9-tej do 12-tej przed południem.

Interesenci zamiejscowi winni należytość za warunki przetargowe przelać pocztą.

Oferty, wraz z próbkami na płytki kamionkowe, należy składać w Zarządzie Kasy Emerytalnej w Poznaniu, ul. Skarbowa 10 w nieprzekraczalnym terminie do dnia 15 grudnia 1931 r. godz. 11.30 przed południem w zapieczętowanych kopertach z napisem „Oferta na prace ziemne, murarskie i ciesielskie przy budowie domów K. E. przy Szosie Gdańskiej w Gdyni”.

Do oferty należy dołączyć pokwitowanie na zdeponowane w Banku Gospodarstwa Krajowego, oddział w Poznaniu wadium w wysokości 5 proc. od oferowanej kwoty.

Za walory (wadum) dołączone do oferty nie odpowiadamy.

Otwarcie ofert nastąpi dnia 15 grudnia br. o godz. 12-tej w obecności przybyłych oferentów.

Zastrzegamy sobie prawo wyboru oferentów lub nieuwzględnienie żadnej oferty.

Zaznacza się równocześnie, że na zlecie się mające prace Zarząd Kasy Emerytalnej nie będzie udzielał żadnych zaliczek, a rachunki za wykonane prace regulowane będą w myśl załączonych do kosztorysu „Ogólnych warunków”.

(—) Dr. Postawa.

Wskazanie

robót z materiałów ogniotrwałych i kwasotrwałych, budowy kominów fabrycznych, podwyższeń i napraw, obmurowania kotłów parowych i robót lutowniczych ołowiem wynagrodzi dobrze

Mathias Paulus
KATOWICE, Mickiewicza 36. 9694

PRZETARG.

Okręgowy Urząd Budownictwa nr. VII w Poznaniu, plac Wolności 16 ogłasza przetarg nieograniczony na dostawę i roboty, związane z wykonaniem instalacji oświetlenia elektrycznego w koszarach Batalionu Podchor. Rez. Piech. 7 a w Jarocinie na dzień 12 grudnia 1931 roku o godzinie 11-tej rano.

Oferty w podwójnych kopertach zalakowanych należy składać co najmniej pół godziny przed oznaczonym terminem.

Na zewnętrznej dopercie należy umieścić tylko tytuł danej roboty.

Do oferty należy dołączyć:

1. kwit na złożone wadium w Kasie Skarbowej w wysokości 5 proc. od oferowanej sumy;
2. deklarację, że warunki ogólne i szczegółowe są oferentowi znane.

Oferty będą przyjmowane tylko na drukach, nabytych w Urzędzie Budownictwa za zwrotem kosztów, nieodpowiadające tym warunkom — nie będą rozpatrywane.

Zastrzega się prawo wolnego wyboru oferenta.

Blizszych informacji udzieli referent instalacyjny Urzędu Budown. w godzinach urzędowych.

Kierownik Okręg. Urzędu Budown. nr. VII.

(—) Lindner, kapitan.

SPRZEDAŻ W DRODZE OFERTOWEJ.

W drodze ofertowej sprzedana zostanie najwięcej dającymu: **nieruchomość położona we Wrześni przy ulicy Dworcowej**, składająca się z domu mieszkalnego z ślusarnią, szopy do maszyn, warsztatu i chlewów o obszarze 47 a 47 m. kwadr.

Zabudowanie, w którym mieści się obecnie budowa aparatów mleczarskich, nadaje się również na inne warsztaty mechaniczne, — a w szczególności dla kotlarzy wzgl. ślusarzy.

Sprzedaż nieruchomości nastąpić może również z całkowitem urządzeniem warsztatowym.

Nieruchomość obejrzeć można przed złożeniem oferty każdego czasu, za poprzednim porozumieniem się z podpisanym zarządcą, który poda bliższe warunki sprzedaży itd.

Oferty piśmienne z podaniem ceny kupna, złożyć należy na ręce zarządcy najpóźniej do 16 grudnia 1931 r. godz. 10-ej przed południem.

Stanisław Banaszak

zarządca masy upadłościowej firmy K. Stier i S-ka
Budowa aparatów mlecz. we Wrześni.

PRZETARG

na odstąpienie jednorazowego zbioru na pniu wikłiny, przydatnej na cele koszykarskie z państwowych kep wiklinowych nad Wisłą odbędzie się w Dyrekcji Dróg Wodnych Toruń, dnia 8. 1. 1932. Szczegóły ogłoszone zostaną w najbliższym numerze Pomorskiego Dziennika Wojewódzkiego.

PRZETARG OFERTOWY

na wykonanie instalacji

1. światła elektrycznego,
2. kanalizacji wodociągowej oraz gazowej,
3. centralnego ogrzewania

w domach mieszkalnych dla urzędników w Gdyni przy ul. Poniatowskiego i Słowackiego, oraz

4. na wykonanie instalacji światła elektrycznego

w domach mieszkalnych dla robotników w Gdyni przy Szosie Gdańskiej.

Podkładyki ofertowe otrzymać można w Wydziale Budowlanym Z. U. P. U. za przedłożeniem dowodu wpłaty na P. K. O. Poznań Nr. 200.390 lub na rachunek bież. Z. U. P. U. Poznań B. G. K. Oddział Poznań, Komunalny Bank Kredytowy w Poznaniu, ul. 27 Grudnia 8, oraz Państwowy Bank Rolny Oddział Poznań, ul. Dąbrowskiego 12, w wysokości:

- ad 1. 9.— zł.,
- ad 2. 7.— zł.,
- ad 3. 8.— zł.,
- ad 4. 8.— zł.

Rysunki pokaże oraz wszelkich wyjaśnień udzieli Z. U. P. U. w Poznaniu.

Wadium w wysokości ad 1. zł. 1.200, ad 2. zł. 6.900, ad 3. zł. 3.300, ad 4. zł. 2.800 należy składać w Z. U. P. U. w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 12, III ptr. pokój 79 w godz. od 10—12 w gotówce lub w inny sposób, podany w warunkach przy kosztorysie ślepym, a kwit dołączyć do oferty, która należy złożyć do dnia 14 grudnia 1931 r. godz. 11 w Z. U. P. U. w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 12, II. p. pokój 49, w zapieczętowanych kopertach z napisem: „Oferta na wykonanie ..... w domach ..... w Gdyni, przy .....

Otwarcie ofert nastąpi w obecności przybyłych oferentów.

Zakład zastrzega sobie prawo wyboru oferentów, nieuwzględnienie żadnej oferty lub też wyłączenia pewnych pozycji kosztorysowych. Oferty można składać tylko na drukach dostarczonych przez Zakład.

Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Poznaniu.

(—) Bieniewski, komisarz rządowy. (—) Lgocki, dyrektor Zakładu.

OGŁOSZENIE PRZETARGU.

Filija Wojskowego Zakładu Zaopatrzenia Intendencckiego w Krakowie, ul. Bosacka 13 — sprzeda, względnie wydzierżawi drukarnię D. O. K. V., Kraków, Stradom 14.

Oferty zalakowane wnosić do wymienionej filiji do dnia 15 grudnia 1931 do godziny 10-tej.

W tym samym dniu o tej samej porze po komisyjnym otwarciu ofert nastąpi przetarg ustny.

Blizszych informacji udzieli Filija W. Z. Z. Int. codziennie w godzinach urzędowych.

Kierownik Filiji W. Z. Z. Int. (—) Zachorowski, major int.

OGŁOSZENIE.

Ogłaszam niniejszem dobrowolny przetarg ofertowy na następujące przedmioty, znajdujące się na gruncie, należącym do Sierakowskich Kopalni Węgla Brunatnego, T. A. Sieraków, w upadłości.

1. Kocioł parowy nr. 1511 z roku 1897 marki „Borman, Szwede i S-ka”, Warszawa, na 8 atm.
2. Kocioł parowy nr. 1148 z roku 1904 marki „Strońska towarnie Stepanowe” na 10 atm.
3. Kołowrot większy jako dźwign do szybu ca. 15 P. S.
4. Kołowrot mniejszy jako dźwign do szybu ca. 10 P. S.
5. Dwie pompki parowe do kotła podwójne i pojed.
6. Inżektor do kotła większy i do lokomobili.
7. Komin 25 mtr. na różniórce.
8. Budynek drewniany 4x12 m.
9. Dwie szopy drewniane.
10. Narzędzia rozmaite górnicze.
11. Przybory górnicze.

Oferty proszę skierować pod adresem zawiadowcy masy do dnia 15 bm. Warunki zapłaty gotówką po zatwierdzeniu oferty.

Zawiadowca masy upadłościowej
Sierakowskie Kopalnie Węgla Brunatnego, Tow. Akcyjne.
St. Firlej, Międzychód n. W., ulica 17-go Stycznia nr. 15.

PRZETARG

na sprzedaż około 110 m. sześć. bloków sosnowych wyborowej jakości.

Oferty z podaniem ceny za 1 m. sześć. loco las, wzgl. loco plac stacja załadowania, uprasza się składać w podwójnych zapieczętowanych kopertach z napisem „Oferta na bloki sosnowe” do dnia 19 grudnia br. godz. 11, poczem nastąpi otwarcie kopert. Odległość materiału (obrzeb Jasiień) od stacji kolejowej 4 km. Kaucja 3 proc. oferowanej sumy wymagana.

Zastrzega się nieprzyjęcie żadnej z ofert.

Zarząd Lasów Szkoły Głównej Gosp. Wiejsk. w Strzelnej
stacja kolej. i poczta Rogów k. Kołuszek.

PRZETARG PUBLICZNY

na dostawę 25.000 m. sześć. tłucznia i 35.000 m. sześć. żwiru rzeczno-sianego na rok 1932-33, który się odbędzie dnia 10 grudnia 1931.

Zamiast tłucznia może być oferowana również szlaka wielkopieczowa.

Termin składania ofert upływa dnia 10 grudnia br. godz. 9 rano.

Bliższe szczegóły podane są w „Monitorze Polskim” z dn. 14 listopada 1931 r. Nr. 263.

Okręgowy Urząd Budownictwa nr. VII w Poznaniu, plac Wolności 16 ogłasza

OGŁOSZENIE LICYTACJI.

Urząd Celnny w Sosnowcu podaje do publicznej wiadomości, że w dniu 17 grudnia 1931 r. odbędzie się w magazynach tegoż Urzędu sprzedaż w drodze licytacji towarów skonfiskowanych, szybko psujących się, oraz towarów niepłaconych clem, jeżeli dotychczasowi właściciele ich w terminie licytacyjnym nie wykupią, a mianowicie:

1. wina i wódki,
2. dermatoid,
3. rowery,
4. odzież i bielizna,
5. skóry wierzchnie,
6. wyroby żelazne,
7. wyroby nożownicze,
8. wyroby ze skóry,
9. tkaniny,
10. rodzyńki i in.

W razie niedojścia licytacji do skutku lub niesprzedania towarów w dniu 17 grudnia 1931 r., następna licytacja odbędzie się w dniu 28 grudnia 1931 r.

Szczegółowy wykaz z podaniem cen wywoławczych będzie wywieszony w Urzędzie Celnym w Sosnowcu od dnia 7 grudnia 1931 r.
Kierownik Urzędu Celnego: W. Muraszko, insp. celny.

Cynkownia Warszawska

właśc.: inż. T. Rapacki i Z. Święcicki

Warszawa, Boduena 3

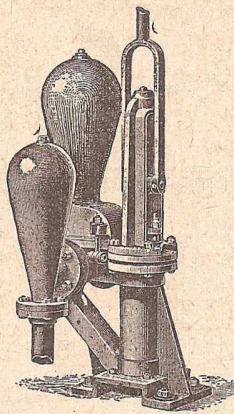
Telefony: 5207, 5277, 5307

**Blacha żelazna ocynkowana
dachowa, naczynia blaszane
cynkowane, kotły cynkowane**

2113

Cynkowanie

różnych wyrobów, konstrukcji i odlewów żelaznych.

POMPY

wszelkiego rodzaju do wody zimnej i gorącej, nafty, benzyny, oliwy i gęstych cieczy, ręczne i do napędu mechanicznego.

Wykonuje najstaranniej i najtaniej

J. Kopczyński i Sp.

Poznań, ul. Marszałka Focha 127

Fabryka Pomp — Odlewnia Żelaza
Przedsięb. Wiercenia Studzien.

Rok założ. 1893. Telefon 6042.

Odsprzedawcom udzielamy wysoki rabat. Cenniki bezpłatnie.

10221

Wszelkich
**klisz
i rysunków**
w dobrem wykonaniu i prędko
dostarcza

DRUKARNIA „KUPCA”, POZNAŃ

ul. Wielka 10 Telefon 2277

KONKURS.

Gmina miejska w Monasterzyskach ogłasza konkurs na budowę i eksploatację elektrowni miejskiej.

Gmina posiada 8.500 mieszkańców i przewiduje zapotrzebowanie mocy dla oświetlenia miasta i konsumentów około 40 KVA.

Firmy zainteresowane zechcą się zwrócić w celu otrzymania bliższych informacji, do Zarządu gminy miejskiej w Monasterzyskach, woj. Tarnopolskie.

Termin składania ofert upływa z dniem 1 stycznia 1932 r.

OGŁOSZENIE.

Podaje się interesowanym do wiadomości, że otwarcie wniesionych ofert na budowę wodociągu gminnego nastąpi w dniu 12. 12. 1931 r. o godz. 10.30 przed południem w kancelarii Urzędu Gminnego w Dziedzicach.

Urząd Gminny w Dziedzicach.
Przełożony gminy: Budniok.

EDYKT LICYTACYJNY.

W Sądzie Grodzkim w Krośnie (Małopolska) do L. E. IV. 3217/29 odbędzie się w dniu 27 kwietnia 1932 r. o godz. 9.30 przed poł. w biurze nr. 14 licytacja fabryki firmy „Zakłady Przędzalniczo-Tkackie”, S. A. w Krośnie, obj. wól. 442, 739, 927, 990 i 1085 ks. gr. gm. kat. Krosno, obejmujących teren fabryczny przedziałni z budynkami fabrycznymi, administracyjnymi i kompletnym urządzeniem przedziałni, w szczególności: a) grunta o obszarze 8 ha, 71 a, 61 m. kw. w odległości około 200 m. od dworca kolejowego w Krośnie, — b) budynki: fabryczne o kubaturze przeszło 20.000 m. sześć., magazyny o kubaturze 2.400 m. sześć., mieszkalne i administracyjne o kubaturze przeszło 2.500 m. sześć., wszystkie zbudowane w roku 1922; — c) maszyny: kotły, maszyny parowe, pędne, kompletne maszyny przedziałnicze na 1.200 wrzecion, pochodzenia angielskiego fabryki James McKie Belfort, zmontowane w r. 1923, gotowe do uruchomienia, kompletne urządzenia techniczne, instalacje gazowe i elektryczne. Fabryka położona jest w mieście Krośnie w Małopolsce, w zagłębiu naftowym i gazów ziemnych. W odległości 12 km. od fabryki znajduje się okręgowa elektrownia, z której fabryka może pobierać prąd elektryczny i gaz ziemny.

Wartość tych nieruchomości wedle sądowego protokołu oszacowania z dnia 29 marca 1930 r. wynosi:

grunta i budynki	zł 781.557,80
przynależności (maszyny, urządzenia fabryczne itp.)	zł 1.213.452,05
Razem	zł 1.995.009,85
najniższa zaś oferta, poniżej której nieruchomość nie zostanie sprzedana, wynosi	zł 997.504,92

Sprzedaż - dzierżawy - personel - zastępstwa

Jest do odstąpienia patent

względnie licencja z polskiego pat. ntu firmy Griplock Inc.

Nr. 6379 na: „Narzędzie do dociągania końców drutów pakunkowych.”

Wiadomość:

Czempiński i Skrzypkowski
Rzecznicy patentowi

10279

Warszawa, ulica Krucza 43

Motor na rope

10264

firmy „Perkun“ o sile 30 H. P. leżący, stały, dwutaktowy, zbudowany w roku 1928, używany 15 miesięcy w doskonałym stanie okazynie do sprzedania. Oferty do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 10264

Do nabycia za pół ceny 10271 1 piec tyglowy stały na tygle 100 kg, 1 piec obrotowy o pojemności 600 kg do topienia metali zupełnie nowe, wyrób Deutsche Oelfeuerungswerke Karl Schmidt, Neckarsulm. Wiadomość: **Stocznia Gdańska - Poznań, ul. Słowackiego 18. Tel. 77-85**

Zbiorniki żelazne

o wszelkich pojemnościach montujemy z blachy używanej lecz zdrowej na wskazanem nam miejscu po bardzo niskich cenach. Zgłoszenia:

„Montania”, Borysław, Skrytka pocztowa 305

Okazja!

LOKOMOBILA

w dobrym stanie, 16 m² obszaru do ogrzewania, 5 atm., Clayton Shuttleworth Lincoln do sprzedania.

Wiadomości udziela:

Fabryka maszyn, Dobrzyca, pow. Krotoszyn

10277

Piec wspaniały

przeszło 3 mtr. wysoki na wielką salę sprzedamy za

250 zł

Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszyn.” pod nr. 10 000.

Kocioł parowy płomienno-rurkowy 80 m² powierzchni ogrzewalnej, 10 atmosfer r.bocznych, kompletna armatura, dymnica, ruszta itd. Papiery kotłowe w porządku. Rok budowy 1908 w Mannheim. Cena zł 5000, — franco wagon Toruń na sprzedaż. **L. Szymański**, Toruń, Żeglarska 3. Tel. 909. 10259

Wiertarkę 598 **sztańce** sprzedam **Warsztat mechaniczny** Poznań, Szamarzewskiego 31.

Młockarnia

parowa, fabrykat „Cegliski” 54 × 24, rok budowy 1928, mało używana gotowa do użytku, tanio na sprzedaż. Oferty proszę kierować pod adresem:

Bolesław Buśkiewicz, Kłosowice, poczta Sieraków n.Wartą

Pika tarczowa

z wałem, nowa, nieużywana za cenę 150 zł na sprzedaż. **Dobry cerskie Osówko**, powiat Grudziądz. 829

Generator elektryczny

Simens Schuckert nieużywany — prądu zmiennego, trójfazowego, 380 Volt, 130 KW., 187 obrotów, tanio na dogodnych warunkach do sprzedania. 998

Jan Maśnik, Kraków, ul. Garncarska 6/11

Motocykl

alcoyn 350 k. najnowszego typu do sprzedania. Cena 1200 zł. **Ostrów, ul. Kaliska nr. 13 Matyjasik.** 887

TRAKTOR

marki „Fiat”, używany, nadający się także do orania na sprzedaż. — „Lasy Polskie“ Sp. Akc., Tartak Bydgoszcz, Kapuścisko Dolne, ulica Przemysłowa 22. 885

PIŁĘ

taśmową sprzedam **STOLARNIA Poznań** Kanałowa 13. 795

Lokal fabryczny

wielkości 300 mtr. kw. natychmiast do wynajęcia.

Z G Ł O S Z E N I A

Zefiryn Rzymkowski,

ziemiopłody **Bydgoszcz, ul. Dr. Warmińskiego 10.**

RZADKA OKAZJA!

RZADKA OKAZJA!

Skład rowerów wraz z warszatem od zaraz na sprzedaż. Oferty do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 10212.

Kupiec z branży kanalizacyjno-sanitarnej

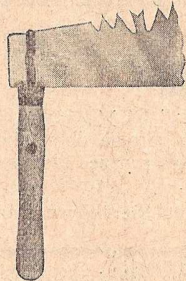
rozporządzając własnymi składami i biurem przyjmie w skład konsygnacyjny lub fabryczny wszelkie artykuły wchodzące w zakres budowy wodociągów, kanalizacji, urządzeń sanitarnych oraz do centralnego ogrzewania. Siedziba Bydgoszcz. Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 10252.

● Łożyska kulkowe ●

wszelkiego rodzaju dostarcza tanio

Inż. Penner, Berlin Nr. 20.

Sprzedam ciężarówkę Ford

1^o50, motocykl 650 i lokomobilę Lanz 3500. St. Pujanek, KORONOWO, Kościuszki 20. 853

Do drzewa

Do metalu

E. C. ATKINS & Co, U. S. A.

Jeneralna Reprezentacja

„SLIPMATERIAL”, Warszawa

Al. Jerozolimskie 79. Tel. 608-62.

KUPNA

10261 Prasa hydrauliczna

o 30 atm. lub ekscentryczna 4000—5000 kg. ciśnienia, pracująca na 3 lub 4 posuw, (z dołu do góry i z góry na dół), nowa lub używana poszukiwana. Oferty pod „N. K. 25” do Biura ogłoszeń F. Statter, Kraków, Rynek 8.

Wiercarce i mądło

kupię za gotówkę. J. WĘCLEWSKI, LESZNO, ul. Bracka 11. 845

Zagraniczne konsorcjum przemysłu włókienniczego ma zamiar w Polsce

zakupić

MASZYNY TEKSTYLNE

fabryk unieruchomionych i reflektuje tylko na maszyny mało używane.

Zgłoszenia z bliższymi szczegółami co do maszyn z podaniem ceny tychże, uprasza się do administracji niniejszego pisma pod nr. 475.

„R. Met.”

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW.

CENY OGŁOSZEŃ: 1/3 str. 150 zł, 1/2 str. 80 zł, 2/3 str. 45 zł, 1/2 str. 25 zł, 1/10 str. 15 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III. str. 30% dopłaty. Ogłoszenia na stronach tekstowych z dopłatą 50%. Artykuły opisowe z dopłatą 100%. Klisze autotypie z wyraźnych fotografii dostarcza się po 12 groszy za cm². Do Niemiec oblicza się 1/3 str. 150,— Rm., 1/2 str. 80,— Rm., 1/3 str. 45,— Rm., 1/2 str. 25,— Rm., 1/10 str. 15,— Rm. W wydaniach specjalnych obowiązują taryfa inna. Miejsce wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestiach spornych miarodajny jest Sad Grodzki (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. — Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

Trak pionowy

przenośny i szpuntówkę kupię spieszenie
E. Henshel, Rawicz Sierakowo 844

Poszukuję w celu kupna 100 do 300 szt.

szyn kolejowych

od małej kolejki 2.500 metrów długości

A. RATAJCZAK, Bydgoszcz, 4 ul. Miedza nr. 6 10248

Kupię

10253

kocioł parowy

w dobrym stanie lub wymagający naprawy, dwupłomienicowy 75—90 m², 9—12 Atm. napięcia, włącznie armatury i pomp. Oferty z dokł. opisem i odpisem ostatnich rewizyj.

I. ZDUNEK, Fabryka Maszyn, Ostrów (Wlkp.)

Kupimy natychmiast

Prasę frykcyjną

ca 10000 kg.

używaną lecz w dobrym stanie. Oferty wraz z opisem, szkicem wymiarowym lub ilustracją i podaniem najniższej ceny uprasza się nadsyłać pod adresem:

10280

Pomorska Elektrownia Krajowa „Gródek”
Sp. Akc. w Toruniu, ul. Mickiewicza 5

Poszukujemy w celu kupna

1 kocioł parowy

systemu „Cornwall” o dwóch rurach płomieniczych powierzchni ogrzew. 100 m² i 10 atmosfer ciśnienia. Zgłoszenia: „MONTANIA”,

10276 Borysław, skrytka pocztowa 305.

Wszelkie ogłoszenia

w sprawie kupna i sprzedaży osiągała
w „Rynku Metalowym i Maszynowym”
znaczący skutek

• Korzystne hurtowne źródła zakupu •

ZADAJCIE
tylko polskich
uznanych za najlepsze
OSTRZY DO GOLENIA
Odnieszone medalami w kraju
i zagranicą.
WYTWÓRNA

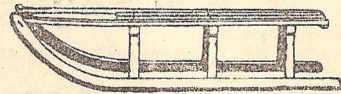
Wł. Olorowski - Kraków, ul. Zwierzyniecka L. 15.

9920

Emaljowane tabliczki numerowe
dla domów i mieszkań, tablice
z nazwami ulic, szyldy firmowe,
zakupują od sprzedawcy
najdogodniej we firmie

EMALJERIA SEGOR
GDAŃSK-WRZESZCZ

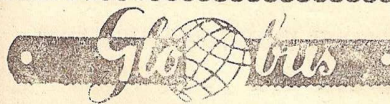
Saneczki rodelkowe

Pralki czyli deski do prania

najlepszej jakości
wytwarza i dostarcza

„MARS” Sp. z o. p., Lubliniec G. Śl.

Biurowo sprzedaży: Katowice, ul. Słowackiego 16
10188

GLOBUS

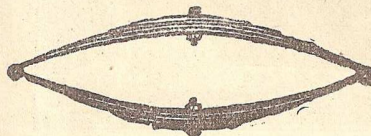
9566 właściciel:
FRYDERYK W. JÜTNER

FABRYKA DREW I NARZĘDZI.

Piłki do metalu dla użytku ręcznego i maszynowego. Piły do szyn
Katowice, ul. Wojewódzka 29. Telefon 2078.

SZUFLE DREWNIANE do zboża, la suchy towar, sortowany
— 6 szt. franco **zł 10.80** —
za zaliczeniem do każdej stacji. 10160

Alexander Maennel Fabryka Ogrodzeń Drucianych
Nowy Tomyśl, W. 1. (Wlkp.)

Resory

do wozów wszelkiego rodzaju dostarcza korzystnie
i w dobrym wykonaniu

E. SCHULZ

HURTOWNIA TOWARÓW ŻELAZNYCH

WOLSZTYN (Wlkp.)

TELEFON Nr. 34

10092

Gen. zastępca znanej Wytwórni Resorów P. Marciniak, Starokowo

Specjalna Pracownia Diamentów
do tarcz szlifierskich i do różniących szkieł
Najtańsze źródło

H. SZEFTEL, Warszawa
Graniczna 16. 9853 Egr. od 1882 r.

Fabryka „PELIKAN” Sp. A.

Warszawa, Stępińska 10/16

Telefony 8-58-52 i 8-79-54.

Aluminiowe naczynia kuchenne
i wszelkie wyroby z aluminium.

2114

Zamki meblowe
Zawiasy taśmowe

poleca 9430

Fabryka „FEMA”, Bydgoszcz

„MOMENT” śrubokleszcze
rozstępu od 18—200 cm. oraz 2 i 3 szpindłowe
(kątowe), aparaty do klejenia drzwi,
aparaty do klejenia fugów, zwykłe
i szybkobieżne, śruby i haki do ław stolarskich,
śruby do kozłów formierskich, śruby
do krzeseł fortepianowych, żelazne kosy
formierskie. Wykonanie solidne — poleca
W. NAROŻNY, Poznań, św. Marcina 69 — tel. 26-58
9831 Ilustrowany cennik na żądanie.

Wycieraczki do nóg, siatka spiralowa ocynk.
wielkość 50 x 30 cm. szt. zł. 2,65 — wielkość 60 x 35 cm. szt. zł. 3,80
wyrabia i poleca

ALEXANDER MAENNEL FABRYKA OGRODZEŃ DRUCIANYCH
Nowy - Tomyśl, W. 1 (Wlkp) 10175

Wolne miejsce

BELGIJSKI KONCERN MASZYNOWY

„SEMAT” S. A.

W BRUKSELI

Dostarcza:

Silniki Diesel'a CARELS
Silniki na gaz ssany AWA
Maszyny parowe (papiernicze) AWA
Wiertarki elektryczne ręczne
Szlifterki elektryczne
Maszyny do spawania elektrycznego
Młotki pneumatyczne górnicze i do nitowania
Kompresory
Lokotraktory i drezyny motorowe kolejowe
Kauczuk surowy etc. etc.

Zastępca: Inż. M. Koneczny
Warszawa, ul. Nowogrodzka 4, tel. 411-49

9660

TORUŃSKA FABRYKA WYROBÓW METALOWYCH

FR. STREHLAU i S-KA

T. Z O. P.

TORUŃ

Rabiańska 4 - Tel. 188

Wyrobia specjalne artykuły budowlane i to:

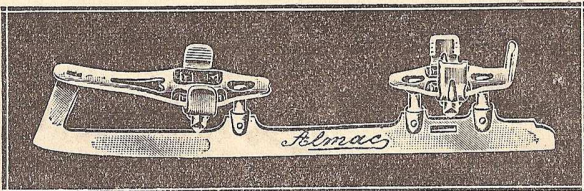
Rynny spadziste z blachy cynk. we wszelkich rozmiarach	Prysznice do pieców kapielowych
Rynny dachowe półokrągłe we wszelkich przykrojach	Rury przelewowe do wanien kapielowych
Szele do rur czarne i ocynk.	Kule cynkowe od 10-50 cm Ø
Szele trapsowe do syfonu	Gwoździe papowe pocynkow.
Rynneisy każdego gatunku	Puchaki kute, silne
Haki dachowe pocynkowane	Kapy wypukłe z blachy cynk.
Okna dachowe pocynkowane	Kolnierzyki do nalutowania na rynny
Władra do smoły	Motki z twardego drzewa
Rury spłuczkowe	Kolby do lutowania
Kolana pojedyncze do rur	Cyna do lutowania
Szele do rur spłuczkowych	Rozety do kurków
Szele łączące do rur „Saxonia”	Pywaki do skrzynek klozet.

TOKARNIA METALI i SZLIFIERNIA

ZAKŁAD GALWANIZACYJNY

Cenniki na żądanie wysyłamy bezpłatnie.

9949

Łyżwy „SPORT”

I. ALTMAN

CZĘSTOCHOWA
ul. Warszawska 55

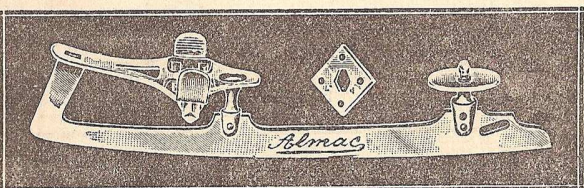
Pierwsza Fabryka łyżew w Polsce

poleca

Ł Y Ż W Y

gwarantowanej jakości

Przedstawiciel na Wielkopolskę, Pomorze i Gdańsk:
H. BRUM, CZĘSTOCHOWA

Łyżwy „TURF”

13169

Ścianki kalendarzowe

z bloczkiem dziennym, z reklamą branżową

100 sztuk	80,— zł
1000 „	750,— zł

Kalendarzyki kieszonkowe

32 stron, 7×11 cm wielkości

500 sztuk	50,— zł
1000 „	90,— zł

Przy zamówieniach od 2000 wzwyż cenę ustala się według umowy.

Poleca:

Drukarnia „KUPCA”
Poznań, Wielka 10. Tel. 22-77